

Dr. sc. Zdenko Balog
Stjepana Radića 3.
48260 Križevci
zdenko_balog@yahoo.com

Primljeno/Received: 3. IX. 2021.
Prihvaćeno/Accepted: 1. II. 2022.
Rad ima dvije pozitivne recenzije
Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper
DOI: <https://doi.org/10.47325/zj.5.1>

UDK 929.52/.53

REKONSTRUKCIJA OBITELJI U 18. STOLJEĆU – U KONTEKSTU DRUŠTVENE POVIJESTI – PRIMJERI IZ ŽUPA KRIŽEVCI I POŽEGA

Sažetak: Rekonstrukcija obitelji preuzimanjem podataka iz sve tri standardne matične knjige prati pojedinu obitelj od vjenčanja kroz ciklus rađanja potomstva, kroz jedan ili više očevih brakova, do prestanka obitelji i do prelijevanja preživjelog potomstva u nove obitelji. Povezivanjem obitelji predaka i potomaka pratimo rodove, a krajnji ishod praćenja roda kroz više naraštaja je rodoslov (genealogija). Praćenjem obitelji i rodova, kao i praćenjem prezimena kroz naraštaje potomaka prikupljamo važne podatke za rekonstrukciju života zajednice. Nukleus zajednice je župa, koja najranije počinje prikupljati podatke o pojedincima, a očuvanost župskih knjiga i njihova dostupnost uvjet su za rekonstrukciju obitelji. Relativno dobro sačuvane, župske knjige hrvatsko-slavonskog područja, te njihova potpuna dostupnost, odlična su podloga za izučavanje podataka iz građe. Odabrane župe, Požega i Križevci, srednje su velike župe, s uglavnom sačuvanim župskim knjigama za predmetno razdoblje. Iako je premisa obitelji otac i oko njega okupljene supruge i potomci, te iz svakog izučavanja obitelji ispadaju *illegitimi*, u svojoj ćemo rekonstrukciji ponekad probiti ove okvire i dati primjere drugačijeg gledanja na obitelj.

Ključne riječi: rekonstrukcija, obiteljska povijest, genealogija, Križevci, Požega

1. Opći dio

1.1. Predmet i građa

Predmet ove studije je rekonstrukcija obitelji kao rekonstrukcija života na području između Save i Drave u 18. stoljeću. Primjeri su župe Križevci i Požega. Istraživanje je vršeno korištenjem matičnih knjiga Župe Križevci i Župe Požega. Matične knjige Župe Križevci dostupne su nam: knjige krštenih od 1689., knjige vjenčanih od 1702., a knjige umrlih od 1752., uz napomenu da su preminula djeca upisivana tek negdje 1764. – 1765. Nepostojanje knjiga umrlih za cijelu polovinu 18. stoljeća te upisa smrti djece za dvije trećine stoljeća, velik je nedostatak, posebno u rekonstrukciji obitelji.

Matične knjige za Župu Požega dostupne su sljedećim redom: knjiga krštenih od 1699., a knjige vjenčanih i umrlih od 1717. godine. Također, u duljem razdoblju izostaju ili su neredoviti upisi smrti djece.¹ Građa kojom se koristimo u teoriji bi trebala pokriti sve tražene podatke i omogućiti nam potpunu rekonstrukciju kurikuluma svakog pojedinca, sukladno tome i obitelji, odnosno roda i rodoslova.² Kada nam neka knjiga nedostaje, ili iz bilo kojeg razloga nije izvršen upis, na različite načine kompenziramo nedostatke, korištenjem drugih knjiga i podataka iz njih. Međutim, postojeće bilješke nepotpune su u odnosu prema podacima koje bi trebale sadržavati te pored manjkave građe, govorimo o propustima, pogreškama,³ a potom i namjernim izostavljanjima i mijenjanjima podataka. Ovoga trebamo biti unaprijed svjesni.

1.2. Ograničenja: manjkava građa, propusti, pogreške i namjerni propusti i pogreške

Manjkavost građe posljedica je toga što knjiga za neko razdoblje (još) nije vođena, ili je izgubljena neka knjiga u nizu, pa imamo kronološki diskontinuitet podataka ili, što nije rijetko, da nedostaje poneki list iz sačuvane knjige. Propusti su ukupno najveća grupa odstupanja od očekivanog kompleta podataka koji očekujemo naći u sačuvanoj matičnoj knjizi. Između propusta i manjkave građe stoji situacija na koju nailazimo posebno u požeškim matičnim

¹ U svrhu ovog istraživanja ovoj je građi pristupljeno putem portala <https://www.familysearch.org/> (pristupljeno: kolovoz 2021.)

² VLAHOV, 1992. – 1993., str. 279.

³ KRIVOŠIĆ, 1988., str. 17.

knjigama, kada za neko kraće ili duže razdoblje nije vođena evidencija. Nedostaje upis krštenika ili pokojnika usred postojeće knjige, što otkriva krajnju nemarnost pojedinog duhovnika.⁴

Pogreške nastaju kada imamo podatak, ali on nije točan. Upisano je nečije ime, ali umjesto Martinus napisan je Matthias, Georgius – Gregorius, i slično. S ovime je teško nositi se te nas ovakvi slučajevi vode u slijepu ulice. Pogreške nisu rijetke, a uočavamo i da su ih duhovnici često sami primijetili te odmah (križanjem i nastavljanjem pisanja ispravnog podatka) ili naknadno (križanjem i upisivanjem podatka iznad reda) ispravljali. Namjerno mijenjanje ili izostavljanje podataka redovito se javlja kod *illegitima*, kada očevi čine napore da se njihovo ime (ili barem prezime) ne upiše, odnosno da se naknadno iskriža i učini nečitkim. Svi se ovi nedostaci matičnih knjiga više ili manje uspješno rješavaju stalnim kompariranjem podataka iz svih župskih knjiga.

1.3. Forma bilješki, jezik i terminologija

Matična knjiga rođenih, kao i ostale župske knjige sve do 19. stoljeća, pisana je u obliku odvojenih bilješki za svaki predmetni događaj. To znači da na početku bilješke stoji datum, a potom slijedi opis događaja sa svim potrebnim podacima i imenima. Jezik bilješki je latinski. Bilješke se redovito sastoje od standardnih fraza i izraza te za njihovo praćenje uglavnom nije potrebno veliko jezično znanje: mnogo je zahtjevnije paleografsko iskustvo istraživača, budući da se radi o veoma različitim rukopisima. Bilješke su unosili različiti duhovnici, u Križevcima pored župnika i većeg broja kapelana učestalo se javljaju redovnici gradskih samostana, ali i susjedni župnici koji su se zatekli, pa iz nekog razloga izvršili upis⁵. Kroz praćenje pojedine župe primijetiti ćemo da se unutar župe formira stil bilješke, koji uz minimalne obvezne podatke značajno varira od župe do župe.

1.4. Pojmovi: obitelj, rod, prezime

Obitelj je dinamičan proces. Niti jedna obitelj nije zatvoren sistem, nepromjenjiv i postojan. Uvijek se netko rađa, netko umire, netko izlazi iz obitelji utemeljujući vlastitu obitelj i

⁴ Strogo uzevši, to su ipak propusti, jer za razliku od propusta, manjkavost građe odnosi se na praznine za koje ne odgovara duhovnik. Međutim, u istraživanju, ove se situacije manifestiraju na jednak način kao i posvemašnja manjkavost građe.

⁵ Pored svih službujućih župnika, te gotovo svih kapelana koji su službovali u Križevcima, posebno su zanimljivi upisi redovnika križevačkih samostana. Oni ujedno često nose i jedini podatak o boravku pojedinih redovnika u Gradu. Tako je npr. jedini podatak da je u pavlinskom samostanu u Križevcima u mladosti boravio veliki pavlinski pisac Hilarion Gasparotti. Hrvatski državni arhiv (HR-HDA), inv. br. 550, p. 56, 63, 66, itd.

tako dalje. Udovac se ponovo ženi, osiguravajući kontinuitet, udovica se udaje i tako prelazi u drugu obitelj. Tako možemo stanje obitelji utvrđivati samo kao kratkotrajno „trenutno” stanje. Prema svojoj definiciji – koja je i osnova za rekonstrukciju obitelji kakvu poznajemo – obitelj se okuplja oko oca, te u procesu uključuje njegov jedan ili više brakova, te djecu rođenu (krštenju) u tom braku / brakovima. Svu djecu rođenu u brakovima jednog oca objedinjuje prezime, što istraživaču olakšava prepoznavanje bilješki u matičnim knjigama. Ako povezujemo naraštaje više obitelji u izravnom potomstvu, tada pratimo isto prezime kroz stotinu i više godina te na taj način dobivamo rodoslov.

Međutim, mada u tom smislu rekonstruirana obitelj dovodi mnoštvo važnih podataka za upoznavanje društvene i kulturne povijesti zajednice, iz mnogo razloga odlučili smo proširiti i redefinirati na obitelj majke. Na prvi pogled čini se da nećemo dobiti neke nove podatke jer ćemo opet dobiti djecu iz braka oca i majke. Međutim, jednako kao očevi, kad ostanu udovci, u istoj se situaciji preudaju i majke. Tako će podaci o majci koja je, na primjer, imala tri braka, biti rasuti u tri različite rekonstrukcije očevih obitelji. Sve ono što proizlazi iz cjelovitog razdoblja fertiliteta jedne žene nećemo dobiti na jednom mjestu. Iz sličnih razloga, u istraživanju uključit ćemo i slučajeve *illegitima* (nezakonite djece).

Zbog ovih razloga, uz osnovnu definiciju obitelji povezane ocem i prezimenom svih njegovih potomaka, uvodimo pojam majčine obitelji, odnosno one obitelji koju povezuje ženski roditelj. Dodatni argument za ovaj stav je činjenica da se učestalo preudaju udovice, jednako kao i udovci. Ova rekonstrukcija složena je zbog različitih prezimena, ali svakako upotpunjuje sliku koju želimo dobiti.

Fiziološka sposobnost muškarca da bude roditelj dugotrajnija je nego ženina, pa se muškarci znaju u veoma ozbiljnim godinama ponovo ženiti. Pored toga, žene često umru u porodu, relativno mlade, što također rezultira češćim ponovnim ženidbama udovaca. A kako još i vremesni udovci rado biraju mlade djevojke, ili mlade udovice, i ženi će se često pružiti „druga prilika”. Kako bismo zaokružili priču o ženinom očekivanom životnom ciklusu, nužno je objediniti njene obitelji na jednom mjestu, od prvog braka i poroda do zadnjih događaja, završetka porođajnog ciklusa i smrti. Jednako želimo ovdje prikazati ulogu *illegitima* u rekonstrukciji obitelji, mada oni na prvi pogled po samoj definiciji ispadaju iz obitelji. Ono što ih ipak uvodi u kontekst istraživanja je činjenica da velik postotak *illegitima* rađaju udovice, nakon urednog bračnog života. Ne previše često, ali *illegitimi* se rađaju i od roditelja od kojih je jedan još uvijek u braku s trećom osobom (bračna nevjera), što znatno proširuje predodžbu o obiteljskom životu.

Pretapanje obitelji u drugu obitelj (druge obitelji), te „uzvodno” istraživanje podrijetla bračnih drugova koji su vjenčanjem zasnovali obitelj, objedinjuje nekoliko pojedinačnih obitelji iz većeg broja naraštaja. Muška djeca koja zasnuju obitelj nastavljaju prezime, što olakšava praćenje, no često je zanimljivo pratiti i ženske potomke. Pojavljuju se (posebno u prigradskim

selima) rodovi koji se višekratno brakom ukrštaju, što može dovesti do rizične situacije bliskog srodstva. Ovo je ujedno bio i jedan od važnih razloga za vođenje crkvenih knjiga. Višekratno uspješno identificiranje potomaka kao roditelja sljedećeg naraštaja stvara male rodoslove. Ako je ovo spajanje uspješno, možemo prezime, ili barem krvnu vezu, pratiti preko stotina godina. Dosegnemo li kasno 19. stoljeće, samo nas korak dijeli od živih potomaka! Na taj način naši prisutni sugrađani postaju dio povijesti komune. Prepreka ovakvom istraživanju zaštita je osobnih podataka te se ovakva istraživanja mogu zaključiti samo uz pristanak i suradnju živih potomaka. Osobno, istražio sam povijest svoje obitelji te sam došao do izravnih predaka iz polovine 18. stoljeća, što će djelomično biti i ovdje prezentirano kao primjer iz prakse.

Prezime je zasigurno tema koja će zbuniti suvremenog čitaoca, naviklog da prezime prima zdravo za gotovo. No, u 18. stoljeću prezime ima sasvim drugačiji položaj od onog bliskog našem suvremeniku. Prezime, kao poblize određenje pojedinca, razvija se od srednjeg vijeka, da bi svoju prvu kodifikaciju doživjelo Tridentskim koncilom. Razdoblje od prvih matičnih knjiga u Hrvatskoj i Slavoniji do konačnog ozakonjenja dvoimenske forme (ime + prezime),⁶ nazivamo *formativnim razdobljem prezimena*. Napominjemo da se radi o tehničkom terminu koji nema uporišta u antroponomastičkoj literaturi, nego u konkretnim nalazima istraživanja.

U ovom razdoblju, ista se osoba javlja pod različitim oblicima istog prezimena, s različitim sufiksima i slično. Također, pojavljuju se alternativna, korijenski potpuno različita prezimena, koja uz napomenu *alias*, ili bez nje, obilježavaju istu osobu. Razumljivo je da ovo stvara nemale teškoće u praćenju obitelji i rodova. S druge strane ovdje treba naglasiti i neke činjenice o ženskim prezimenima. Tijekom cijelog života žene koriste djevojačko (očevo) prezime. Muževu prezime koriste rijetko, više kao obilježje identifikacije nego kao nadomjestak svome prezimenu (što je praksa 20. stoljeća, a uglavnom i danas). Muževu prezime koriste kao udovice, uz napomenu *...relicta*, isključivo da bi obilježile vezu s djecom koja nose muževu prezime. *Illegitimi* u pravilu nose majčino prezime, u čemu ima iznimki.

Porastom zanimanja za nacionalno, zavičajno i tradicionalno, povećava se broj pojedinaca koji žele saznati više o vlastitim korijenima. Stoga se danas sve češće izrađuju rodoslovi, nude se grbovnice i slično. Ovdje treba biti veoma oprezan: jednako prezime ni izdaleka ne jamči srodstvo i nasljednost. Pojedina sela posjeduju gotovo ekskluzivno prezime ili samo nekoliko njih, a čak i u varošima broj prezimena je ograničen (uz iznimku doseljeničkih obitelji te vojnih i civilnih dužnosnika). Ako tome dodamo činjenicu da se kroz kalendar vrti svega dvadeset – trideset frekventnih imena, stvarno dokazivanje podrijetla treba povjeriti isključivo kompetentnoj osobi.

⁶ ŠIMUNOVIĆ, 1982., str. 290 – 291.

1.5. Metoda i ishodi

Uglavnom, rekonstrukcija obitelji provodi se statistički, na ograničenom području, kako bi se došlo do relevantnih brojčanih podataka, kao što to provode francuski stručnjaci za historijsku demografiju. Na našem području ogledni je primjer dao Krivošić za Župu Ludbreg.⁷ Bitno je potpuno obraditi ograničeno područje u ograničenom vremenu, kako bi se dobili statistički podaci, o broju osnovanih obitelji, broju djece u obitelji, broju brakova pojedinca, *pretporodajnim intervalima* (razdoblja od vjenčanja do prvog porođaja) i *intervalima* (razdoblja između uzastopnih poroda unutar obitelji) itd.

Kako smo na početku napomenuli, a ovdje ponavljamo: pristup ovog istraživanja nije takav, te će na kraju izostati cjelovita statistika. Naš je cilj kroz niz odabranih primjera suvremenom čitaocu dati predodžbu o stvarnom životu pojedinca s imenom i prezimenom prije 300 godina. Ako nam statistika govori da je *interval* u prosjeku iznosio oko 24 – 30 mjeseci, želimo prikazati obitelji kod kojih je to bilo tako, ali i one kod kojih je iz raznih razloga bilo sasvim drugačije.⁸ Prosjek života bio je (za osobe koje dožive zrelost) oko 40, možda 50 godina, ali ipak ima pojedinaca koji dožive duboku starost, i to ne samo u staležima. Tako kroz bilješke u matičnim knjigama, pojedinac pučanin, obrtnik, poljodjelac, *soldat* ili *perillustrissimus, generosa* ili *meretrix*, na jednak način postaju ne samo građa za povijest civilizacije, nego i njen protagonist.

Vjenčanje je preduvjet i premisa obitelji te obilježava njen nastanak. Ako je netko od mladenaca obilježen kao *viduus*, odnosno *vidua*, treba ići korak nazad i naći načina da se identificira raniji brak. Ako ne, jednostavno se s pristojnim odmakom od dana vjenčanja pročešljava knjiga krštenih kako bismo utvrdili realizaciju braka. Dvadesetak godina prije sklapanja braka (ako je sklopljen između dvoje mladih, *adolescens* i *virgo*), potražiti ćemo mladence u knjizi krštenih, a nakon rođenja zadnjeg djeteta tražimo ih u knjizi umrlih. Cilj je da se svaka osoba popuni podacima o rođenju i smrti te o vjenčanju, ako doživi zrelu dob. Cilj je članove obitelji identificirati u dvije odnosno tri matične knjige te ih na taj način zatvoriti u kratki kurikulum, odnosno životopis. Ako to i ne uspijemo u potpunosti, zbog ranije iznesenih ograničenja, sinergija svih podataka pomoći će nam nedostajuće podatke popuniti utemeljenim procjenama.

⁷ KRIVOŠIĆ, 1991., str. 119 – 187.

⁸ CHAUNU, 1977., str. 180, govori o *intervalima* ovisno o podneblju i naraštajima, koji variraju od malo manje od dvije godine, pa do dvije i pol godine (30 mjeseci), što je za prosječnu vrijednost dugo. KRIVOŠIĆ, 1988., str. 27, donosi podatke za Župu Ludbreg, za *pretporodajni interval* donosi podatak od približno 22 mjeseca, a za *interval* 30 mjeseci. Također uočava manje varijacije koje nastaju između obitelji u selu i u varoši. Treba napomenuti da se Krivošićeve rekonstrukcije ludbreških naraštaja odnose na razdoblje od početaka vođenja matičnih knjiga, pa sve do kraja razdoblja historijske demografije, odnosno prvog modernog popisa stanovništva 1857.

Prikazat ćemo to primjerima.

2. Rekonstrukcija obitelji – primjeri

Zbog množine podataka koristimo pojednostavljenu šemu koja je pregledna za obitelj, ali i za dva-tri naraštaja roda. Kod većeg broja naraštaja postaje nepregledna. No, za ovu svrhu bit će dovoljno pregledna. Pojedina obitelj, odnosno rod, označena je slovom te brojevima koji identificiraju člana obitelji u uzastopnom naraštaju, te u rednom broju unutar tog naraštaja. Pojedinac obilježen kao A.1.1.1. treći je uzastopni prvorodenac, unuk osobe označene sa A.1. itd. Pored osnovne identifikacije pojedinca za njegov se kurikul koriste znakovi: * rođen (kršten); † umro; ∞ vjenčani; ** blizanci; (*) kršten *illegitimus*; (∞) vanbračna veza; ≈ približno (kod procijenjene godine rođenja ili smrti). Jednako tako znakovi < i > za procjenu godina, u značenju „manje od...“, to jest „više od...“ Također, koristi se poseban znak: ☠, koji obilježava umrle u *velikoj epidemiji kuge u Požegi 1739*. Potreba da se ove smrti posebno istaknu postat će jasna kad prezentiramo primjere obitelji postradalih u ovoj prirodnoj katastrofi.

2.1. Primjeri očeve obitelji s jednim ili više brakova

2.1.1. Stephan Logomer de Podgaiecz

Prvi će primjer biti obitelj Stjepana Logomera iz Podgajca (Stephan Logomer de Podgaiecz). Ova je obitelj dobro dokumentirana podacima, a mogu se pratiti i potomci, koji su također zasnovali obitelji. Ova obitelj posebno je zanimljiva jer se radi o ocu posljednje hrvatske suđene „vještice“, Magdalene Magde Logomer.⁹ Najprije ćemo prikazati šemu, a potom objasniti:

A.1. **Stephanus Logomer** * ≈ 1665. (spom. 1706., Podgaiecz¹⁰) † prije 12. 08. 1727. (≈60)

∞ Anastasia Jakobovich (Karan) † prije 1712.

A.1.1. **Georgius Logomer** * 9. 01. 1691. † prije 1735. (<44)

∞ Catharina Flok (Vuliak) * 13. 11. 1702. (vidua 1735.)

A.1.2. **Andreas Logomer** * 27. 11. 1693. † 14. 05. 1761. (68)

∞ 23. 11. 1718. Anna Szalaj

∞ 24. 11. 1739. Catharina Antolchich

A.1.3. **Catharina Logomer** * 13. 09. 1699.

∞ 3. 01. 1721. Matthias Czaniek (ex Peszek)

⁹ Opširnije: BALOG, 2016.

¹⁰ KRIVOŠIĆ, 1991., str. 279.

A.1.4. **Sophia Logomer** * 26. 03. 1702.

A.1.5. **Magdalena Logomer** * 18. 05. 1706. † poslije 1758.

∞ 09. 02. 1727. Franciscus Herucz † 2. 02. 1760. (≈60)

∞ 22. 01. 1712. Helena Jahich

A.1.6. **Georgius Logomer** * 19. 04. 1715.

A.1.7. **Elizabetha Logomer** * 17. 10. 1717.

∞ 10. 02. 1738. Georgius Jahics

A.1.8. **Joseph Logomer** * 18. 03. 1721. † 4. 10. 1760. (39)

∞ Barbara Strohich

∞ 10. 09. 1758. Margaritha relict Matthe Jaich

A.1.9. **Stephanus Logomer** (posthumus) * 12. 08. 1727. † 20. 01. 1785. (58)

Stjepan Logomer rođen je prije najstarijih matičnih knjiga, a vjenčao se prvi puta prije vođenja matičnih knjiga vjenčanih. Stoga je vrijeme rođenja ugrubo procijenjeno na temelju podatka o rođenju prvog djeteta. Ova procjena ipak se temelji na pretpostavci da je Georgius / Juraj (* 1691.) zaista prvo dijete. Stjepan je bio u dva braka, s Anastazijom Jakobović (Anastasia Jakobovich), s kojom je imao petero djece, te sa Helenom Jahić (Helena Jahich), s kojom je imao još četvero djece. Zadnji je sin Stjepan Posthumus, što određuje približno vrijeme smrti oca. Od ovih devetero djece čak je sedam odraslo i osnovalo obitelji. Za dvoje djece ne nalazimo nikakve životne podatke nakon krštenja, pa su vjerojatno umrli mladi. Velika preživjelost djece ukazuje da se radi o bolje stojećoj obitelji relativno dobrih životnih uvjeta. Također, imali su sreću da su ih zaobišle pošasti, koje ne biraju staleže. Rođenje Stjepana Posthumusa čak 36 godina nakon prvog djeteta svjedoči da je još u šestom desetljeću života Stjepan Stariji bio u dobrom fizičkom stanju. Mnogobrojne ogranke ovog roda pratili smo kroz četiri naraštaja. Nakon toga vremena identifikacija postaje manje sigurna, jer se mnogo osoba istog krsnog imena ponavlja kroz naraštaje, štoviše, ponavljaju se iste kombinacije imena oca i sina.

Bez podatka o vjenčanju nemamo podatak o *pretporođajnom intervalu*, ali možemo dobro pratiti *intervale*. U prvom braku s Anastazijom Jakobović (Anastasia Jakobovich), u razdoblju od 15 godina i 4 mjeseca (184 mjeseca), rodilo se petero djece, što daje *interval* 46 mjeseci = malo manje od 4 godine. Međutim, primijetit ćemo nešto zanimljivo: djeca se rađaju u relativno pravilnom trogodišnjem ciklusu, ali između drugog i trećeg djeteta razmak je šest godina. Nagađanju ostavljamo mogućnost omaške duhovnika ili slučaj mrtvorodenog djeteta, koje nije upisano u maticu krštenih.¹¹ Daljnje ćemo zaključke donijeti kasnije na temelju većeg broja primjera.

¹¹ Postoji mogućnost da se „izgubljeno dijete” krije iza upisa krštenja Georgiusa sina Stephana Logomera i Susanne, 24. 3. 1697., HR-HDA, inv. br. 549, p. 31. To bi značilo da je duhovnik pogrešno upisao ime supruge / majke, što se i događalo. No, ovo bi još trebalo pojedinačno istražiti, te to za

Križevačko prezime Logomer (kasnije se modificira u *Lugomer*) potječe iz prigradskog sela Podgajca, te se pojavljuje jedino ovdje. Etimologija je ponešto nejasna, no svi Logomeri / Lugomeri sve do danas potječu iz Podgajca, odnosno Križevaca. Više od polovine svih Lugomera danas (91 od 166) živi u Koprivničko-križevačkoj županiji, a izvan Hrvatske ima ih samo nekoliko.¹² U tom je smislu Logomer / Lugomer jedno od „najkriževačkih” prezimena.

2.1.2. Stephan, Michaëlis, Lettonay

Stjepan Letonaj (Stephan Lettonay), najstariji je sin Mihaela, donjogradskog križevačkog suca *Judex inferiori civitatis Crisiensis*, koji slušbuje 1692. – 1703. Ovo svakako obitelj svrstava u lokalnu aristokraciju. Mihael i njegova djeca jedini su križevački Letonaji, te je obitelj nesumnjivo doseljenička, možda iz Mađarske (Letenye?). Nigdje drugdje u Hrvatskoj nismo zatekli ovo prezime. Sam Mihael imao je šestero djece, a Stjepan je rođen prije 1689., kada posjedujemo najstariju knjigu krštenih za Križevce.

B.1. Stephan Lettonay * prije 1689.

∞ 15. 01. 1706. Maria Babuk † prije 1712.

B.1.1. **Joannes Lettonay** * 15. 05. 1707.

B.1.2. **Georgius Lettonay** * 9. 10. 1708.

∞ Anna Kemenovich † prije 1719.

B.1.3. **Matthias Lettonay** * 26. 01. 1713. † prije 1722. (<9)

B.1.4. **Juliana Lettonay** * 11. 02. 1714.

B.1.5. **Catharina Lettonay** * 16. 04. 1717.

∞ 5. 02. 1719. Elizabetha Ladin

B.1.6. **Ladislaus Lettonay** * 2. 07. 1720.

B.1.7. **Matthias Lettonay** * 13. 02. 1722. † 3. 02. 1764. (42)

∞ 27. 02. 1751. Catharina Cziczy

Kao što vidimo, Stjepan se ženio tri puta, a iz brakova ima zabilježeno sedmero djece. Zanimljivo je, međutim, da samo jedno od njegove djece, najmlađi sin Matija (Matthias), zasniva obitelj i ima svoje potomstvo. U ovo vrijeme još nisu vođene knjige umrlih, pa ne znamo koji je razlog, no moguće je da su ostala djeca umrla prije adolescentske dobi. Uz svu Stjepanovu braću, te uz njegovu djecu, ovaj je rod u sljedećem naraštaju potpuno nestao te se prezime nakon Matijine djece više ne bilježi. Nije neuobičajeno da obitelj s mnogo djece naglo spadne na žensko potomstvo te se izgubi u drugim rodovima, ili da potpuno nestane. Slično se dogo-

sada ostavljamo otvorenim.

¹² <https://forebears.io/surnames/lugomer> (pristupljeno: srpanj 2021).

dilo i s uglednom obitelji Benger, koja je kroz naraštaje kraja 17. i početka 18. stoljeća davala niz uglednika, da bi se naglo ugasila u muškoj lozi. Naraštaji Lettonaya trajali su još kraće, većina Stjepanovih potomaka ne bilježi se nakon upisa u maticu krštenih te nisu nastavili rod. Naprotiv, jedino zabilježeno potomstvo daje Stjepanova unuka Barbara, koja 1779. rađa kćer *illegitimu* Anu. I ovaj nesretni potomak ugledne obitelji umire s tek navršenih mjesec dana.¹³

2.1.3. Požeški građanin Mattheus Vukovich

S trećim primjerom očeve obitelji prelazimo u Župu Požega. Požega je sasvim drugačija sredina od Križevaca, ovdje je do pred nekoliko godina postojala turska uprava, a nakon oslobođenja velik dio pučanstva povukao se prema Bosni. Istovremeno, gotovo ispražnjenu varoš počeli su ubrzano naseljavati kršćanski doseljenici iz Bosne, ali i iz drugih krajeva Hrvatske, te iz drugih zemalja Europe.¹⁴ Starosjedilačko je stanovništvo u malom postotku uspelo opstati na viševjekovnim ognjištima, te Požegu karakterizira šaren narodnosni sastav. Ovo prepoznajemo u prezimenima, koja najčešće nisu ništa drugo nego obilježje podrijetla pojedinca i obitelji. Jedna od starosjedilačkih obitelji su Vukovići, koji su u gradu zapisani od 1651.¹⁵ Zabilježeni su u popisima stanovnika i domova kroz 18. stoljeće. Matej Vuković (Mattheus Vukovich) rođen je negdje početkom stoljeća, a ženio se dva puta:

C.1. **Mattheus Vukovich** ♂ ≅ 09. 1739.

∞ Maria † poslije 10. 03. 1737. prije 04. 1738.

C.1.1. **Catharina Vukovich** * 22. 08. 1731.

C.1.2. **Mathias Vukovich** * 03. 07. 1733. ♂ ≅ 09. 1739. (6)

C.1.?. **Anna Vukovich** * 1735.? ♀ ≅ 09. 1739.

C.1.3. **Joannes Vukovich** * 10. 03. 1737. † prije 06. 1738. (≅1)

∞ Anna

C.1.4. **Joannes Vukovich** * 05. 02. 1739.

Troje djece zabilježeno je s njegovom prvom suprugom Marijom, a jedno s Anom. Peto dijete, Ana, poznato nam je samo po zapisu smrti, a kako nije zabilježen uzrast, ne znamo kada je rođena. Moguće je da je rođena kao treće dijete, između Matije (Mathias) i Ivana (Joannes), budući je između njih dvojice neočekivano dug *interval*. Kad je ostao udovac, nesumnjivo brzo

¹³ HR-HDA, inv. br. 551, p. 132., HR-HDA, inv. br. 555, p. 263.

¹⁴ MARKOVIĆ, 2002., str. 424, govori o oko 3 000 praznih napuštenih kuća u Požegi, nasuprot svega oko 50 naseljenih. Veliki migrantski val bosanskih Hrvata i Srba kreće iz Bosne oko 1692. Također: BUTURAC, 2004., str. 19 – 26.

¹⁵ MARKOVIĆ, 2002., str. 424., BUTURAC, 2004., str. 48.

nakon rođenja zadnjeg djeteta, odmah se oženio, te je odmah imao dijete s drugom ženom, tako da je *interval* između zadnjeg djeteta prve žene i prvog i jedinog djeteta u drugom braku još i kraći od ostalih, samo 23 mjeseca. Ovu je obitelj desetkovala velika pošast 1739., no budući da je to posebna tema, obradit ćemo je na primjerima obitelji koje su posebno postradale. Vidimo da je kuga pokosila, pored samog oca Mateja, još i dvoje djece. Je li ostalu djecu kuga poštjednala ili su ih već ranije pokosile dječje bolesti, ne znamo, jer su u tom razdoblju upisi preminule djece neredoviti. Rod Vukovića svakako je preživio kugu jer se prezime javlja redovno kroz odmaklo 18. stoljeće, mada je, na primjer, obitelj Matejevog brata Ivana (Joannes Vukovich) kuga obrisala u potpunosti.

2.2. Majčine obitelji i granični slučajevi

2.2.1. Križevački građani Matthias Sunchich i Anna Radocsay

Matija Sunčić (Matthias Sunchich) i Ana Radočaj (Anna Radocsay) proveli su u braku više od dvadeset godina te se u braku rodilo najmanje petero djece. Ipak, niti jednom niti drugom ovo nije bio jedini brak. Matija se oženio (prvi puta) kao momak donjegradskom udovicom Katarinom (*relicta* Catharina Josephi Tomassich). Brak je sklopljen početkom 1734., te nemamo podataka niti o rođenju / krštenju djece u tom braku, niti o smrti supruge. Pogledajmo kako to izgleda:

D.1. **Matthias Sunchich** * ≈ 1710. † 17. 04. 1759. (≈50)

∞ 03. 03. 1734. Catharina Josephi Tomassich † prije 1738.

∞ Anna Radocsay

D.1.1. **Juliana Sunchich** * 19. 11. 1738. † prije 1759. (<20)

D.1.2. **Joseph Sunchich** * 18. 03. 1751.

D.1.3. **Rosa Sunchich** * 14. 01. 1753. † 14. 09. 1767. (14)

D.1.4. **Malchior Balthasar Sunchich** * 29. 12. 1754.

D.1.5. **Juliana Sunchich** * 28. 01. 1759. † 18. 03. 1773. (14)

Dodatak:

D¹.1. **Anna Radocsay**

∞ Matthias Sunchich † 17. 04. 1759.

D¹.1.1.– Da.1.5. v. gore

∞ 17. 01. 1760. Blasius Scherbakovich † 24. 06. 1773.

D¹.1.6. Catharina Scherbakovich * 04. 11. 1761.

Matija Sunčić opet je jedan pripadnik gradske elite. U zapisu o smrti uz njegovo ime je dopisano: *senator et Ecclesie Parochialis adituris seu aconomus fidelissimus*, dakle uključen

u civilne i crkvene dužnosti. Veoma redovito se pojavljuje u župskim knjigama kao kum na krštenjima, što je dodatan dokaz o ugledu koji je uživao. Suncića poznajemo iz afere suđenja optuženoj „vještici” Magdaleni Logomer (Herucini), gdje nastupa kao jedan od glavnih svjedoka optužbe. Iz izvještaja o ovom suđenju doznajemo da mu je Herucina pomagala za vrijeme bolesti, ali joj se ranije zamjerio jer joj je po visokoj cijeni htio prodati drveni badanj. To bi značilo da je bio bačvar.¹⁶

Jednako je zanimljiva biografija Ane Radočaj, s kojom je bio u braku, nakon što je veoma brzo (čini se bez potomstva) obudovio. Među petero djece koje mu je rodila upada u oči veoma dug *interval* nakon prvog djeteta, skoro 13 godina. Ovo je veoma neuobičajeno, ukazuje ili na bolest nekog od supružnika, ili na mrtvorođenje jednog ili dvoje djece tijekom ovog dugačkog *intervala*. Još je zanimljiviji drugi brak Anin. Kako je prvo dijete rodila krajem 1738., najkasnije početkom te godine se udala, što bi, s obzirom na običaje, značilo da se rodila oko 1715. U tom je slučaju obudovjela s oko 44, a ponovo se udala s 45! To je u njeno vrijeme smatrano starošću. Međutim, ona nakon manje od dvije godine drugom mužu rađa dijete (svoje šesto), a nakon 13 godina braka pokapa i drugog supruga. Prema zapisu o smrti njen drugi muž Blaž bio je približno njenih godina ili čak koju godinu mlađi.

2.2.2. Catharina relicta Svagel – poslije braka

Sljedeći slučaj koji ćemo razmotriti na više je načina tipičan. Osoba iz ove biografije pojavljuje pod dva sasvim različita prezimena, što će svakako zbuniti suvremenog čitaoca, Kollar i Hervoј. Ovo su dva sasvim različita prezimena, ne radi se o rasponu između npr. Kollae i Kollarich, Szever i Szeverin i slično. Dakle, prvo je pitanje je li to ista osoba. U matičnim knjigama imamo obilje primjera da se osoba javlja pod dva prezimena te je to ponekad i istaknuto.¹⁷ Nismo, međutim, našli sigurnu potvrdu da je ovo ista osoba, no budući da kontekst ukazuje baš na to, za sada ćemo Katarinu, suprugu Jurja Švagelja (Georgius Svagel) voditi kao jednu osobu. Ulazni je podatak za ovu obitelj, kao i često, rođenje prvog djeteta. Pogledajmo o čemu se zapravo radi:

¹⁶ BALOG, 2016., str. 125.

¹⁷ HR-HDA, inv. br. 550, p. 43., *Baptizatus est Stephanus filius legi(timus) Luca Far alias Herczeg...*, DOČKAL, Križevci, str. 97., ... *inter Balthasarem Magdalenich ejusque conthoralem Theresiam Schetar alias Sumechky ab una parte...*, HR-HDA, inv. br. 550, p. 130: ... *Rosalia Svagel aliter Arbanas.*, HR-HDA, inv. br. 551, p. 76., ... *filia legitima Josephi Szever aliter Jazvec et consortis ejus Susana nata Chavlek.*; Posebno je zanimljiv primjer supruge Michaëla Medveda, Marianne, koja se pojavljuje najprije pod prezimenom Ferressia, a potom Hlepchich. Ovo je bilo nejasno dok nismo naišli na jedan zapis o smrti iz 1783., HR-HDA, inv. br. 555, p. 145., *Obiit Jacobus Lepchich vulgo Ferressia annorum 78.*

E.1. Catharina Kollar(ich) / Hervoj * 1745.

∞ **Georgius Svagel** † 26. 12. 1782. (≅ 50)

E.1.1. **Helena Svagel** * 03. 05. 1769. † 12. 04. 1771. (2)

E.1.2. **Anna Maria Svagel** * 14. 12. 1770.

E.1.3. **Magdalena Svagel** * 15. 03. 1774.

E.1.4. **Ignatius Svagel** * 31. 07. 1777.

E.1.5. **Franciscus Seraphicus Svagel** * 1. 10. 1779.

(∞) Ignotos

E.1.6. **Michaël illegitimus** (*) 13. 09. 1784.

Što se tiče same Katarine, o njenom rođenju ne možemo biti sigurni, jer su u razmaku od nekoliko dana, 25. 9. i 18. 10. 1745., krštene dvije Katarine Kolar(ić), *Stephani Kollar* i *Francisci Kolarics*.¹⁸ Bez zapisa o vjenčanju na kojem bi trebalo biti pisano ime oca, ne znamo koja je od njih „naša”. Godine rođenja prvog djeteta potvrđuju da je Katarina zaista rođena oko 1745., pa bi malu Helenu rodila s 24 godine. Udala se oko 22-23, što je uobičajeno.

Što se pak zadnjeg djeteta tiče, Mihaela, rođenog iz nezakonite (vanbračne) veze, imamo mnoštvo potvrda da su žene, tek obudovjevši, ako se nisu odmah preudale, rodile jedno, a nerijetko i više nezakonite djece.¹⁹ Ovdje je potrebna digresija. U 18. stoljeću smrtnost djece nezamislivo je velika te je šansa da rođeno dijete odraste današnjem čovjeku nepojmljiva. Za našeg pretka od prije tri stoljeća bila je to tužna ali stalno prisutna činjenica. Učestalost dojenačke, ranodojenačke smrti, kao i smrti u djetinjstvu do deset i do dvadeset godina velika je. Grube procjene različitih europskih zemalja govore o četvrtini djece koja ne dožive prvi rođendan te polovici djece koja ne dožive godine koje bi im dale šansu da zasnuju obitelj. Obitelj koja ima jedno dijete samo će uz mnogo sreće dočekati sljedeći naraštaj. Ako dijete ne umre još u kolijevci, čak i ako dočeka zrele godine, sudbina naraštaja samo je na jednom ogranku, dakle, opet mnogo veća vjerojatnost da će obitelj nestati i ognjište se ugasiti. Međutim, obitelj sa sedam-osam, pa čak i deset krštenja, može se nadati da će dvoje ili troje djece nastavljati nje-
ne naraštaje.²⁰ I u ovoj statistici treba uzeti u obzir djecu koja će odabrati duhovnički poziv, te osobe koje će, doduše, osnovati obitelj, ali to ne znači da će odmah imati i potomstvo.²¹ Ako se uduvica ne uda kroz nekoliko godina (a najčešće odmah u roku godinu do dvije) nakon smrti

¹⁸ HR-HDA, inv. br. 550, p. 63.

¹⁹ Opširnije: BALOG, 2021.

²⁰ CHAUNU, 1977., str. 184 – 185., KRIVOŠIĆ, 1988., str. 26.

²¹ KRIVOŠIĆ, 1991., str. 108, govori o otprilike 25 % obitelji, odnosno brakova koji su ostali bez potomstva. Taj se podatak bazira na istraživanju Župe Ludbreg kroz 18. i prvu polovinu 19. stoljeća, pa nam je po uzorku blizak. To znači da zapravo svako četvrto odraslo i oženjeno dijete trebamo statistički uzeti kao slijepu ulicu za nastavak roda i pokoljenja.

supružnika, nerijetko će potegnuti očajnički potez da zanese izvan braka, kako bi osigurala potomstvo po svaku cijenu. Nemali je broj slučajeva kad se poslijebračni *illegitimus* / *illegitima* rađa negdje na zalazu ženine fertile dobi.²²

2.2.3. Paulus Ballog i Catharina Pesich – požeški doseljenici

U Požegi malobrojno je starosjedilačko stanovništvo, gotovo svi su doseljenici. Negdje 70-ih godina 18. stoljeća doseljavaju u grad dva krojača iz Lukarišća, sela između Dugog Sela i Brckovljana, Pavao Balog i Tomo Balog. Nisu u rodu, mada su istog prezimena, iste struke i iz istog sela.²³ Slučaj Tome Baloga predstaviti ćemo kasnije, a ovdje ćemo se posvetiti obitelji Pavla Baloga (Paulus Ballog). Pogledajmo najprije rekonstrukciju obitelji. Zbog razloga koji će biti odmah jasni na prvo mjesto stavljamo suprugu:

F.1. Catharina Pesich

∞ 27. 1. 1777. **Paulus Ballog** * 25. 4. 1755. † 16. 7. 1782. (27)

F.1.1. **Maria Ballog** * 22. 12. 1777. † 2. 1. 1778. (10 die)

F.1.2. **Stephanus Ballog** * 27. 12. 1778.

F.1.3. **Maria Ballog** * 12. 4. 1780. † 29. 3. 1783. (3)

F.1.4. **Antonius Emerik Ballog** * 1. 11. 1781. † 21. 3. 1783. (17 men)

(∞) Ignotus

F.1.5. Maria N. (*) 18. 11. 1784. † 24. 11. 1784. (6 die)

(∞) Ignotus

F.1.6. Antonius N. (*) 29. 10. 1786.

Rođen 1755. u Lukarišću (Župa Sveti Martin – Prozorje),²⁴ Pavao je već 1776., kao izučeni krojač član požeškog krojačkog ceha.²⁵ Sljedeće godine ženi se Požežankom Katarinom Pešić. Četvero djece rođeno je u roku manjem od četiri godine, uz prosječni *interval* malo kraći od 16 mjeseci. Nakon što Pavao umire ne navršivši ni trideset, supruga ubrzo rađa jedno, pa drugo nezakonito dijete.

Vraćamo se na prethodni slučaj Križevčanke Katarine udove Švagelj, pa ćemo vidjeti mnogo dodirnih crta. Ovakve su situacije toliko česte da ih možemo smatrati tipičnima. No,

²² Opširnije: BALOG, 2021.

²³ BUTURAC, 2004., str. 70. U ovom selu, odnosno župama Sveti Martin Prozorje i Brckovljan učestalo je prezime Balog.

²⁴ HR-HDA, inv. br. 1010, p. 116.

²⁵ Josip BUTURAC, *Stanovništvo Požege i okolice 1700. – 1950.*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 2004., str. 70.

primjer Ane Radočaj pokazuje nam da se i žene u odmakloj životnoj dobi ponašaju slično, dok god je nade u trudnoću. Doslovce, rađanjem se utrkuju sa smrću.

2.2.4. Dorothea Piszkorich, relicta Francisci Visnjevich

U istom kontekstu bit će zanimljiv slučaj Doroteje Piškorić iz Križevaca, posebno zato što se radi o kasnijem razdoblju kada već posjedujemo i knjige umrlih. Pogledajmo najprije rekonstrukciju obitelji. Opet ćemo rekonstruirati majčinu stranu priče:

G.1. Dorothea Piszkorich

∞ 18. 02. 1767. **Franciscus Visnjevich** * 11. 11. 1742. † 23. 12. 1778. (36)

G.1.1. **Thomas de Aquino Visnjevich** * 06. 03. 1768. † 18. 03. 1773. (5)

G.1.2. **Stephanus Visnjevich** * 06. 03. 1770.

G.1.3. **Josephus Visnjevich** * 23. 01. 1775.

G.1.4. **Anna Visnjevich** * 28. 12. 1777. † 09. 09. 1778. (8 men)

(∞) Ignotus

G.1.5. Catharina N. (*) 26. 01. 1787. † 11. 02. 1787. (16 die)

(∞) Ignotus

G.1.6. Jacobus N. (**) 06. 06. 1788. † 28. 08. 1788. (<3 men)

G.1.7. Ignatius N. (**) 06. 06. 1788. † 17. 09. 1788. (3 men)

Doroteja se udala za Franju Višnejvića kad je njemu bilo 25 godina, ona je vjerojatno imala oko 22. Prvo se dijete u braku rađa točno godinu dana nakon vjenčanja, što je neuobičajeno brzo, a između četvero u braku rođene djece *interval* je nešto dulji od 3 godine. Prvorodenac Toma Akvinski doživio je točno 5 godina, a četvrta Ana, nepunu godinu dana. Odmah za njom umire i otac, napunivši 36 godina. Dakle, od četiri poroda, udovica je imala možda dvoje žive djece (za njih nema podataka da bi bilo drugačije). Otprilike osam godina kasnije Doroteja rađa prvu *illegitimu* Katarinu, koja ne poživi ni mjesec dana. Godinu dana kasnije rađa *illegitime* blizance, koji umiru kroz tri mjeseca. Još jedan dramatičan primjer neuspješne utrke sa smrću, u kojoj je od sedam krštenja možda dvoje djece doživjelo adolescentsku dob.

2.3. Obitelji (iz)umrle i obrisane prirodnim katastrofama

Slučaj Doroteje Piškorić te donekle Katarine Pešić uvode nas u temu obitelji koje su gotovo potpuno ili potpuno nestale s lica Zemlje, bilo kroz dokumentirane katastrofe ili kroz kolektivne ili individualne nesreće koje iščitavamo između redova rekonstrukcija tih obitelji.

2.3.1. Andreas Szolar ex Erdovecz

O ovoj obitelji nemamo drugih podataka osim onoga što očitavamo iz župskih knjiga rođenih i umrlih. Rekonstrukcija obitelji izgleda ovako:

H.1. Andreas Szolar

∞ 29. 01. 1772. Dorothea, Martini, Doll

H.1.1. **Michaël Szolar** * 03. 08. 1774. † 24. 10. 1775. (15 men)

H.1.2. **Martinus Szolar** * 09. 11. 1776. † 21. 03. 1781. (>4)

H.1.3. **Joannes Baptista Szolar** * 24. 05. 1779. † 29. 03. 1781. (21 men)

H.1.4. ... **Szolar** ** 09. 03. 1781. † 09. 03. 1781. (<1 die)

H.1.5. ... **Szolar** ** 09. 03. 1781. † 09. 03. 1781. (<1 die)

H.1.6. **Helena Szolar** * 01. 03. 1782. † 22. 05. 1782. (2 ½ men)

Na prvi je pogled vidljivo da ova obitelj probija i okvire pesimistične statistike, te da od šestero rođene djece niti jedno ne preživljava. Četvero djece umire u razmaku od samo nekoliko dana, od 9. do 29. ožujka 1781. Blizanci umiru odmah po porodu te je upitno jesu li uopće bili kršteni jer ih knjiga krštenih ne spominje, a u knjigu umrlih nisu upisana niti njihova imena. O obitelji, osim tužne sudbine djece, znamo malo: nismo našli upis oca, niti majke u knjigu krštenih, nigdje se ne spominje profesija. Budući da su sva djeca pokopana na groblju svete Katarine, pretpostavljamo da se radi o poljodjelačkoj obitelji iz Erdovca ili okolice. Prezime Szolar prisutno je u župskim knjigama od ranije, te je 1722. krštena Agatha kći Martina Szolara,²⁶ a 1730. Josephus, sin Matthie.²⁷ Ipak, u popisu kućedomačina iz 1706. ne spominje se niti u Erdovcu niti igdje u župi. Obitelj Andrije Solara dio je statistike, iste one u kojoj je obitelj Stjepana Logomera, čija su skoro sva djeca odrasla i zasnovala obitelji. Ovu obitelj nije odjednom izbrisala neka nesreća, pošast ili elementarna katastrofa. Čak i od četvero djece umrlih u nekoliko dana, dvoje su blizanci, koji su umrli pri porodu, što je kod blizanaca u 18. stoljeću često. Stoga ćemo govoriti o obitelji bez odrasle djece i daljnjeg potomstva, odnosno umrloj obitelji. Slična će biti obitelj Josipa Severa.

2.3.2. Joseph Szever – još jedna umrla obitelj

Prije nego usporedimo ove dvije obitelji, pogledajmo kako je izgledala obitelj Josipa Severa (Josephus Szever), koja u Križevcima nastaje samo nekoliko godina ranije te traje približno istovremeno sa Solarima.

²⁶ HR-HDA, inv. br. 549, p. 147.

²⁷ HR-HDA, inv. br. 549, p. 183.

I.1. **Joseph Szever** † prije 1784.

∞ Susana Chavlek * 8. 08. 1735. † 2. 02. 1784. (≅50)

I.1.1. **Jacobus Szever** * 26. 07. 1766. † 6. 04. 1768. (<2)I.1.2. **Helena Szever** * 19. 05. 1769. † 17. 11. 1772. (<4)I.1.3. **Dorothea Szever** * 4. 02. 1771. † 17. 11. 1772. (<2)I.1.4. **Elizabertha Szever** * 30. 10. 1772. † 9. 01. 1773. (2 men)I.1.5. **Magdalena Szever** * 21. 12. 1773. 23. 12. 1773. (3 die)23. prosinca 1773. u Križevcima: Obierunt *tres proles* 2a female 1 mascula **Josephi Szever** (Magdalena, ???)I.1.6. **Matthias Szever** * 15. 02. 1775. † 31. 05. 1787. (12)

Sever (Szever, također Szeverin) u Križevcima je razgranat rod, pretežno u Donjem gradu, ali ima ih i u prigradskim selima. Najpoznatiji je križevački kipar Stjepan Sever (Stephanus Szever/in), koji djeluje u drugoj četvrtini stoljeća. Iako se prezime pojavljuje već od prvih stranica matičnih knjiga, nije karakteristično križevačko, a vjerojatno nije niti autohtono, budući da je mnogo učestalije po Hrvatskom zagorju, a najgušće je raspoređeno po Župi Ivanec. Pogled na rekonstrukciju ponavlja tužnu sliku obitelji Andrije Solara: u braku Josipa Severa i Suzane Čavlek (Susana Chavlek) rođeno je tijekom manje od devet godina šestero djece, uz *interval* od 20 mjeseci. Dvoje djece umire unutar prvih mjeseci života, a troje s nepune dvije odnosno četiri godine. Samo posljednje dijete, Matija (Matthias Szever), doživjet će 12 godina, te kratko nadživjeti oba roditelja. Po drugi puta govorimo o umrloj obitelji, odnosno obitelji koja izumire u jednom naraštaju bez ijednog potomka.

Zbuniti može bilješka iz knjige umrlih od 23. prosinca 1773.:

*Obierunt tres proles 2a female 1 mascula Josephi Szever et sepulta ad Parochiali S(ancta) Crucem.*²⁸

Prema rekonstrukciji ova se bilješka može referirati jedino na Magdalenu, jer su ostala djeca preminula ranije, a zbog gustog ciklusa rađanja ne dolazi u obzir da se odnosi na djecu neubilježenu u knjigu krštenih. Možda je duhovnik bilješkom o smrti Magdalene htio naglasiti da je iz iste obitelji nedavno umrlo još male djece?

2.3.3. **Georgius Stip(anov)ich – kuga u Požegi 1739.**

U matičnim knjigama prezime se piše na dva načina, kao Stipich i kao Stipanovich. Nema sumnje da se radi o istoj osobi, što potvrđuju međusobne usporedbe bilješki. Najprije ćemo pogledati rekonstrukciju obitelji, a potom komentirati:

²⁸ HR-HDA, inv. br. 555, p. 238.

J.1. Georgius Stipanovich

∞ Helena ☿ 10. 1739.

J.1.1. **Antonius Stipanovich** * 14. 05. 1728. ☿ 10. 1739. (11)J.1.2. **Maria Stipanovich** * 24. 11. 1729. ☿ 10. 1739. (10)J.1.3. **Martina Stipanovich** * 14. 05. 1733.J.1.4. **Magdalena Stipanovich** * 13. 05. 1735.J.1.5. **Catharina Stipanovich** * 09. 04. 1737.

Najprije treba komentirati bilješke i rekonstrukciju, a potom i požešku kugu. Uočavamo da izostaje prezime majke. To je karakteristično za požeške matične knjige da prezime majke redovito izostaje. Čak i u knjigama vjenčanih pojavljuje se neredovito. To otežava zatvaranje pojedinih osobnih kurikula, jer na temelju svih ovih bilješki uzalud ćemo tražiti upis u maticu krštenih bez prezimena. Nakon kratkog prvog *intervala* uspostavlja se pravilan dvogodišnji ritam, te je kroz devet godina prosječni *interval* 27 mjeseci. Za troje mlađe djece nemamo podatak o smrti / preživljavanju, jer se podaci o djeci u knjigu umrlih u ovoj župi upisuju neredovito. A i sama knjiga kao takva ima dosta propusta.

Najveća novovjeka *epidemija kuge*, ujedno i jedna od posljednjih koja je pohodila hrvatske zemlje, posebno je teško poharala Požegu. Pošast je trajala od svibnja do studenoga 1739., te je prepolovila stanovništvo.²⁹ Od približno 1 300 žitelja varoši umrlo ih je 798, a u selima oko Požege još 567 osoba.³⁰ U matičnoj knjizi umrlih zavedena su imena preminulih, kao i njihovi međusobni rodbinski odnosi (ako ih je iz istog doma istovremeno umrlo veći broj), ali nisu navedeni niti pojedinačni datumi smrti, niti dob preminulih.³¹ Zbog toga ponekad postoje nesigurnosti oko povezivanja bilješki o krštenju i u knjizi umrlih, a upisi smrti mogu se vršiti samoaproksimativno, odnosno između 5. i 11. mjeseca 1739. U nekim obiteljima koje smo rekonstruirali nalazimo odnos žrtava kuge koji odgovara općoj statistici, odnosno oko pola preminulih. No, i tu postoji mnogo mogućih varijabli, kao na primjer u rekonstruiranoj obitelji Jurja Stipanovića. Je li troje mlađe djece preživjelo kugu, ili su ih već ranije pokosile dječje bolesti, opet je stvar nagađanja. Ako je kuga pokosila „samo” dvoje od petero djece drugačije je nego ako ih je pokosila kao jedine preživjele. Pored djece podlegla je i supruga Helena.

2.3.4. Petrus Millos(sevich) – jedna izbrisana obitelj

Drastične su posljedice kuge za srednje veliku obitelj Petra Miloševića (Petrus Millos / Milossevich), također požeških građana. U matične knjige obitelj ulazi rođenjem prvog djeteta 1730. godine. Pogledajmo:

²⁹ BARLE, 1906., BARLE, 1912., SKENDEROVIĆ, 2003.

³⁰ BARLE, 1906., str. 386., SKENDEROVIĆ, 2003., str. 164 – 165.

³¹ HR-HDA, inv. br. Požega M-I, p. 78 – 95.

K.1. **Petrus Millos(sevich)** ♂ ≅ 09. 1739.

∞ Hellena ♀ ≅ 09. 1739.

K.1.1. **Joannes Milossevich** * 27. 02. 1730. ♂ ≅ 09. 1739.

K.1.2. **Mathias Milossevich** * 09. 11. 1733. ♂ ≅ 09. 1739.

K.1.3. **Franciscus Milossevich** * 27. 09. 1735. ♂ ≅ 09. 1739.

K.1.4. **Magdalena Milossevich** (pupilla) ♀ ≅ 09. 1739.

Na prvi pogled vidimo da je cijela obitelj, roditelji i djeca, obrisana u kratkom razdoblju, vjerojatno dan za danom, budući da je upis izvršen odjednom. Djeca su umrla u dobi od 4, 6 i 9 godina, dok je nejasno koliko je stara bila Magdalena, koja nije upisana u knjigu krštenih. Obilježena je kao siročić, *pupilla*, što možda znači da je otac već umro, a da je malu Magdalenu onda kuga pokosila u prvim danima života.

Prezime Miloš(ević), starosjedilačko je u Požegi, te se bilježi od 1672.,³² a rod i prezime su po drugim ograncima nadživjeli kugu te se pojavljuju i u kasnijim naraštajima. Što se tiče konkretne obitelji, pokosene kugom, iako smo vidjeli primjere da je pojedinu obitelj kuga samo okrznula, češći su primjeri obitelji koje su ili ovako drastično pogođene, ili ih je pak pošast sasvim zaobišla. To je očekivano jer je teško izbjeći zarazu u kući u kojoj su ostali ukućani zaraženi. Čak i ako su zaraženi nakon prvih vidljivih simptoma izmješteni. Pogledat ćemo primjer jednog razgranatog roda, koji je možda dijelio zajedničko domaćinstvo.

2.3.5. Rod Omancsevich – braća i njihove obitelji

Ovaj rod, četiri brata Omančevića (Omancsevich), gotovo je potpuno pokosila pošast, što je vidljivo iz sljedeće rekonstrukcije:

L.1. **Simon Omancsevich** ♂ ≅ 09. 1739.

∞ Hellena

L.1.1. **Anna Omancsevich** * 31. 12. 1733. † prije 10. 1734.

L.1.2. **Anna Omancsevich** * 07. 10. 1734.

L.1.3. **Michael Omancsevich** ♂ ≅ 09. 1739.

L.1.4. **Lucia Omancsevich** ♀ ≅ 09. 1739.

L.2. **Petrus Omancsevovich** ♂ ≅ 09. 1739.

∞ Maria ♀ ≅ 09. 1739.

L.2.1. **Thomas Omancsevovich** * 17. 04. 1737. ♂ ≅ 09. 1739.

L.3. **Joannes Omancsevovich** ♂ ≅ 09. 1739.

∞ Rosa

³² BUTURAC, 2004., str. 44.

L.3.1. **Maria Omancsevich** * 12. 01. 1734. ♂ ≅ 09. 1739.

L.3.2. **Martha Omancsevich** ♂ ≅ 09. 1739.

L.4. **Andreas Omancsegovich**

∞ Magdalena ♂ ≅ 09. 1739.

L.4.1. **Catharina Omancsevich** ♂ ≅ 09. 1739.

L.4.2. **Paulus Omancsevich** ♂ ≅ 09. 1739.

L.4.3. **Georgius Omancsevich** ♂ ≅ 09. 1739.

L.4.4. **Nicolaus Omancsevich** ♂ ≅ 09. 1739.

L.4.5. **Clara Omancsevich** * 12. 02. 1736.

Braća Šimun, Petar, Ivan i Andrija (Simon, Petrus; Joannes, Andreas) bili su bliski, a vjerojatno su živjeli u zajedničkom domaćinstvu jer je zapis o smrti vođen zajednički, na način kako se vodi jedna stambena jedinica. Ovdje vidimo četiri obitelji, jer su sva braća oženjena, te svatko ima najmanje jednog potomka. Najbrojnija je Andrijina obitelj, koja ima petero djece. U ove četiri obitelji popisali smo dvadeset članova, od kojih za samo jednu osobu, Šimunovu prvorodenu Anu, možemo utvrditi da je umrla već ranije. Bez upisa u knjigu umrlih, njenu smrt utvrđujemo na temelju činjenice da je sljedeće dijete rođeno već za 9 mjeseci. Skraćeni, ili ekstremno kratki (poput ovoga) *intervali* ukazuju da je dijete umrlo, a majka, koja stoga nije došla, ubrzo zatrudnjela. Pored toga sljedeće će dijete biti kršteno imenom starije sestre, što također znači da ta više nije živa. U pošasti umrli su tri brata (osim Andrije), dvije snahe, te sva djeca osim dvije kćeri, za koje je također upitno jesu li doista doživjele i preživjele pošast, ili su ih ranije dostigle dječje bolesti. Četrnaestero članova roda pokosila je kuga, a petero (ili možda samo troje) ostavila na životu.

Rod je doseljenički te osim upisa u matične knjige tijekom četvrtog desetljeća nema spomena ovog prezimena sve do 1748. Pojavljuju se inačice Omančić / Homančić.³³ Rod je preživio kugu, ali kao što smo vidjeli, znatno desetkovan. Među izbrisane obitelji treba spomenuti i Marijana Franekića (Marianus Franikich), o kojem nema podataka u matičnim knjigama prije kuge, pa se možda radi o doseljenicima. U knjizi umrlih čitamo:

*Marianus Franikich; Magdalena uxor ejus; Maria filia ejus; Catharina filia ejus; Clara filia ejus; Anna filia ejus; Barbara filia ejus.*³⁴

Slično i obitelj Matije Remenara (Mathias Remenar):

³³ BUTURAC, 2004., str. 67.

³⁴ HR-HDA, inv. br. Požega M-I, p. 83.

*Mathias Remenar; Paulus ejus filius; Mathias ejus filius; Catharina ejus filia; Joanna ejus filia; Maria ejus filia.*³⁵

Popis gotovo 800 žrtava požeske kuge sadrži mnoštvo pojedinačnih bilješki koje govore o nestalim obiteljima. Kako Požega u to vrijeme ima najviše 1 300 žitelja, ova katastrofa, koja je kosila i djecu kao i njihove roditelje ostavila je zapravo iznenađujuće malu demografsku štetu. Točnije, veoma brzo grad se oporavlja, te na sljedećim popisima stanovništva ne primjećujemo očekivani opći pad stanovništva.³⁶ Treba uzeti u obzir da se dio osoba popisanih kao žrtve kuge, njih čak oko stotinu, u gradu našao privremeno, sklanjajući se ovdje možda baš od iste pošasti koja već ranije hara Slavonijom.³⁷

No, ovdje treba računati i na znatno vitalniji mentalitet tadašnjeg čovjeka. Današnji čovjek, koji bi u nesreći izgubio (skoro) svu svoju djecu, kao i suprugu, ne bi se za nekoliko mjeseci ponovo oženio i istog časa počeo obnavljati obitelj novim potomstvom, nego bi vjerojatno proveo ostatak života u apatiji i očajanju. A naš predak prije tristo godina čini upravo suprotno. Dobro utreniran i otvrdnuo kroz naraštaje suočen sa smrću potomstva, smrću koju žurno nadoknađuje novim krštenjem, obnavlja obitelj i nakon ove pošasti. Katarina (Catharina), udovica Matija Petrovića (Mattheus Petrovich), izgubila je u pošasti muža, nekoliko šogora i šogorica, nećake, te svekrvu.³⁸ Čini se da je bila mlada snaha, tek priženjena, jer nema spomena njene i muževe djece. Već početkom 1740., svega dva-tri mjeseca nakon što je u pošasti izgubila supruga i svojtu, ona se preudaje i pruža sebi drugu šansu.³⁹ Slično će postupiti i Katarina udovica Ivana Grabera (Joannes Graber), te mnoge druge udovice i udovci poslije kuge.⁴⁰

Naravno da će dio obnove nakon kuge preuzeti i doseljeničke obitelji. Neki su se useljavali u prazne domove umrlih, ali su neki bili tako nestrpljivi da nisu čekali ni da se domovi raskuže, štoviše, koristili su stvari pokojnika, pa se na kraju i sami zarazili i umrli.⁴¹ Kronike bilježe i malobrojne slučajeve oboljelih koji su se oporavili. Na raspolaganju zaraženom gradu bio je jedan liječnik i jedan *felšer* (vojni ranarnik).⁴²

³⁵ HR-HDA, inv. br. Požega M-I., p. 83.

³⁶ SKENDEROVIĆ, 2003., str. 166 – 168.

³⁷ SKENDEROVIĆ, 2003., str. 165.

³⁸ HR-HDA, inv. br. Požega M-I., p. 86.

³⁹ HR-HDA, inv. br. Požega C-I., p. 59.

⁴⁰ HR-HDA, inv. br. Požega C-I., p. 59.

⁴¹ BARLE, 1912., str. 10 – 11.

⁴² BARLE, 1906., str. 387.

2.4. Od obitelji do roda i rodoslova

Primjeri rekonstrukcije pojedinačnih obitelji u različitim situacijama dopunjavaju ono što statistika ne pokazuje. Spajanje više od dva naraštaja izravnih predaka – potomaka formira rodove, a ciljno povezivanje određene osobe s njegovim pređima, odnosno neke osobe iz prošlosti s potomcima oblikuje rodoslove (genealogije). U ruralnim i semiurbanim sredinama – gdje je broj prezimena ograničen, a krsna imena se dodjeljuju tradicionalno prema kalendarskom načelu – potreban je poseban oprez da se povežu pravi srodnici jer je broj imenjaka – prezimenjaka značajan. Kada se rod razgrana, posebno kada imamo veći broj preživjele djece, ubrzo se unutar istog naraštaja umnoži broj Georgiusa, Joannesa, Martinusa, Barbara, Catharina, koji nose isto prezime. Kako su bilješke u matičnim knjigama manjkave, potrebno je dobro razmotriti mogućnost pogreške. Iz ovih razloga naraštaje obitelji može se s većim mogućnostima pratiti u manjim sredinama, ali su i skrivene opasnosti češće.

2.4.1. Gornjogradski rod Medved – naraštaji

Među najuglednije gornjogradske rodove spada svakako rod Medveda. U 17. stoljeću isti-če se Tomo Medved, koji nastupa kao glavni lobist Gornjeg grada protiv ujedinjenja Gornjeg i Donjeg grada.⁴³ Uspješno se Gornji grad odupirao odlukama o ujedinjenju s Donjim gradom gotovo stotinu godina (do 1752.), a u tome je jednu od velikih uloga odigrao i Tomo Medved. Već krajem 17. stoljeća matične knjige bilježe nekoliko obitelji Medved, od kojih bi neki mogli biti naraštaj unuka Tome Medveda. Odabrali smo pratiti naraštaje Jakoba Medvedića (Jacobus Medvedich). Zbog mnoštva Medveda u matičnim knjigama povremeno upisivač bilježi ime kao Medvedich, Medvedak, ali najčešće je ipak korištenje osnovnog prezimena. Etimologija je van diskusije, prezimena motivirana životinjama, ponašanjem, fizičkim izgledom ili nečim trećim, što podsjeća na dotičnu životinju, česta su. Najčešće su inačice vuka, Vuk, Vuković, Vučić, Farkas, Wolf, a slijede ih Medvedi. Ova su prezimena još nedavno bili nadimci pojedinca, koji spontano prelaze na potomke.

O Jakobu Medvedu imamo malo bilješki. Rodio se prije početka vođenja matičnih knjiga, a niti vjenčanje mu nije upisano, jer se oženio prije prvih upisa vjenčanja. Tako početne podatke crpimo iz njegove djece. Podatak iz knjige vjenčanih govori da se Jakobova kći Margareta (Margaritha Jacobi Medved filia) udala 15. studenoga 1706. za Matiju Turkovića (Mathias Turkovich).⁴⁴ Pokušat ćemo procijeniti približno vrijeme rođenja Jakoba Medveda. Kći je rođena oko 1783. – 1784., jer su se djevojke u gradu udavale oko 22. – 23. godine. Jakob je onda rođen svakako prije 1660., te bi bio naraštaj Tominih sinova, dakle ili sin Tome Medveda, ili nekog od njegove braće. Svjedok na vjenčanju bio je Mihael Medved (Michaël Medved), možda Jakobov

⁴³ Gradski muzej Križevci (GMK), Zbirka arhivskih dokumenata, inv. br. 6340, 6341, 6343.

⁴⁴ HR-HDA, inv. br. 549, p. 219.

brat, koji također ima obitelj u istom naraštaju kao Jakob. Nećemo tražiti niti podatak o Jakobovoj smrti, jer je umro vjerojatno oko 1720., ne prije 1711., kad mu je rođeno zadnje dijete. Pokušat ćemo naraštaje njegovog potomstva prikazati šemom:

M.1. **Jacob Medved(ich)** (ex Civ Super)

∞ Magdalena Jugovich

M.1.1. **Margaretha Medved**

∞ 15. 11. 1706. Martinus Turkovich

M.1.2. **Joannes Georgius Medved(ich)** * 2. 04. 1693.

M.1.3. **Franciscus Medved** * 30. 08. 1698.

∞ Dorothea Poszavec (Satvar) (ex Civ Super)

M.1.3.1. **Ladislaus Medved** * 26. 06. 1721.

M.1.3.2. **Margarita Medved** * 13. 07. 1722.

M.1.3.3. **Georgius Medved** * 10. 04. 1726. † 17. 12. 1762. (36)

M.1.3.4. **Michaël Medved(ak)** * 5. 09. 1730. † 19. 10. 1792. (62)

∞ 25. 06. 1751. Magdalena Kovachich * 12. 06. 1731. † 2. 08. 1759. (≅28)

M.1.3.4.1. **Mattheus Medved** * 3. 09. 1754.

M.1.3.4.2. **Elizabetha Medved** * 4. 09. 1757.

∞ 1. 02. 1760. Barbara Futach * 6. 11. 1736. † 1. 11. 1763.

M.1.3.4.3. **Andreas Medved** * 14. 11. 1761.

M.1.3.4.4. **Elizabetha Medved** * 3. 09. 1762. † 1. 11. 1763. (1)

∞ 19. 01. 1764. Maria Feresa alias Hlepchich

M.1.3.4.5. **Francisca Medved** 25. 02. 1766.

M.1.3.4.6. **Catharina Medved** * 9. 11. 1768. † 4. 02. 1774. (6)

M.1.3.4.7. **Anna Medved** * 23. 05. 1771. † 25. 05. 1771. (3 dies)

M.1.3.4.8. **Barbara Medved** * 26. 11. 1772. † prije 11. 1777. (<5)

M.1.3.4.9. **Eva Medved** * 9. 12. 1774.

M.1.3.4.10. **Barbara Medved** * 26. 11. 1777.

M.1.3.4.11. **Theresia Medved** * 5. 08. 1781.

M.1.4. **Martinus Medved** * 1. 11. 1704.

M.1.5. **Stephan Medved** * 6. 08. 1711.

∞ 6. 02. 1735. Catharina Svagel

M.1.5.1. **Barbara Medved** * 31. 10. 1741.

M.1.5.1. **Anna Medved** * 26. 02. 1744.

M.1.5.2. **Josephus Medved** * 5. 02. 1747.

Jakob je imao petero djece. Svakako je moguće, čak vjerojatno, da je imao još djece između najstarije Margarete (za koju doznajemo iz knjige vjenčanih), i Ivana Jurja, jer je između njih

razlika najmanje deset godina. Osim Margarete, djeca se rađaju uz veoma komotni *interval* 5 – 7 godina, pa se poslije Margarete vjerojatno rodilo još jedno dijete. Za troje od petero djece imamo podatak da su osnovali obitelj, s time da Franjo (Franciscus) i Stjepan (Stephan) nastavljaju rod i prezime. Pratimo nastavak Franjinog roda kroz posebno zanimljiv kurikulum sina Mihaela (Michaël), koji se ženi tri puta, te ima jedanaestero djece. Od te djece za najmanje četvero imamo podatak da su umrli već u djetinjstvu, dok su starija djeca rođena prije nego što počinju upisi umrle djece. Da bismo dohvatili sljedeći naraštaj, bila bi potrebna temeljita iščitavanja većeg broja bilješki, jer se ovdje počinju miješati imenjaci među bratićima i sestričnima sličnih datuma rođenja. Kada bismo imali podatke samo toliko godina unatrag da dohvatimo Jakobove roditelje, tada bismo mogli doznati više o gornjogradskom ugledniku Tomi Medvedu, čak i ako on nije otac Jakoba i njegove braće, nego možda stric.

2.4.2. Thomas Ballog – požeški doseljenik

U slučaju Jakoba Medveda radilo se o rodoslovu koji se formira na traženju sljedećih naraštaja od jednog daljeg pretka. Drugi je način traženje predaka od osobe iz modernijeg doba, odnosno nekog našeg suvremenika. Kao što smo napomenuli, teškoće su oko zaštite podataka i kroz to nedostupnosti zadnjih stotinjak godina matičnih knjiga. Stoga smo na ovom mjestu za primjer izabrali vlastiti rodoslov, koji seže upravo u Požegu, te nešto ranije u Lukarišće (Dugo Selo). Pogledajmo rekonstrukciju:

N.1 **Matthias Ballog** * negdje u prvoj četvrtini 18. stoljeća u Lukarišću

∞ Doroteja Novertek

N.1.1. **Joseph Ballog** * 6. 3. 1747., Lukarišće † 20. 4. 1814., Alaginci (67)

N.1.2. **Thomas Ballog** * 11. 2. 1756., Lukarišće † 8. 1. 1823., Požega (67)

∞ 5. 2. 1781. Magdalena Keljar (Kelner?)

N.1.2.1. **Anna Ballog** * 27. 7. 1782., Požega

∞ 31. 8. 1801. Franciscus Kuzmich

N.1.2.2. **Juliana Ballog** * 18. 2. 1784., Požega † 30. 6. 1784. (4 men)

N.1.2.3. **Georgius Ballog** * 16. 4. 1785., Požega † 19. 06. 1786. (14 men)

N.1.2.4. **Joseph Ballog** * 8. 3. 1787., Požega † 4. 5. 1851., Požega (64)

∞ 2. 2. 1825. Ana Golek

N.1.2.5. **Georgius Ballog** * 25. 3. 1790.. Požega † 16. 3. 1847. Požega (57)

∞ 29. 1. 1810. Maria Luchich

N.1.2.5.1. **Emericus (Miroslav) Ballog** † 8. 9. 1870., Požega

∞ oko 1839. Amalia (Ljubica) Jurković * 1822., Požega? † poslije 1872.

N.1.2.5.1.1. **Anna Ballog** * 23. 7. 1840., Požega † 11. 2. 1898., Velika

∞ Stjepan Horvath † poslije 1898.

- N.1.2.5.1.2. **Adelhaid (Delka) Ballog *** 10. 12. 1841., Požega
 † poslije 1898.
 ∞ 3. 7. 1889. Stjepan Crnolatac, učitelj u Jakšiću
- N.1.2.5.1.3. **Maria Ballog *** 2. 2. 1844., Požega † poslije 1898.
 ∞ 1862. Rajmund Vutković † prije 1898.
- N.1.2.5.1.4. **Magdalena Paulina (Lenka) Ballog *** 24. 6. 1845., Požega
 † 30. 11. 1905.
 ∞ Franjo Xaver Ožanić * oko 1847. † 26. 5. 1899.
- N.1.2.5.1.5. **Emericus Georgius (Gjuro) Ballog *** 6. 8. 1847., Požega
 † 10. 7. 1900., Požega (53)
 ∞ 6. 8. 1873. D.1.1. Justina * 3. 10. 1856., Đakovo † poslije 1914. (>58)
- N.1.2.5.1.5.1. **Radislav Janko Balog *** 21. 8. 1874. Đakovo
 † poslije 1879. prije 1893.
- N.1.2.5.1.5.2. **Eduard Slavoljub Balog *** 25. 2. 1879., Požega
 † 3. 10. 1964., Novi Vinodolski
 ∞ Olga
 ∞ Justina * 28. 3. 1898., Okučani † 24. 7. 1980., Čakovec
- N.1.2.5.1.5.3. **Vjekoslav Ivan Balog *** 12. 5. 1880, Požega
 † 23. 7. 1880., Požega
- N.1.2.5.1.5.4. **Emilija Katarina Terezija Balog *** 15. 10. 1881.,
 Požega † 2. 9. 1968., Požega
- N.1.2.5.1.5.5. **Amalija Ljubica Balog *** 8. 6. 1894., Požega †
 26. 9. 1976. Požega
- N.1.2.5.1.5.6. **Gjuro Balog *** 22. 11. 1895., Požega † ?
- N.1.2.5.1.6. **Sophia Ballog *** 28. 3. 1850., Požega † 6. 11. 1854. (3 ½)
- N.1.2.5.1.7. **Bibijana Ballog *** oko 1852. † poslije 1898.
 ∞ 5. 11. 1879. Adalbert Gjuro Bakarčić * Rijeka † poslije 1898.
- N.1.2.5.1.8. **Ivan Nepomuk Ballog **** 15. 5. 1855., Požega † 3. 8. 1855.
 (3 men)
- N.1.2.5.1.9. **Alojzija Sofija Ballog **** 15. 5. 1855., Požega
 † poslije 1872.?
- N.1.2.5.1.10. **Aleksandar (Šandor) Ballog *** 27. 2. 1857., Požega
 † poslije 1898.
 ∞ Emilija Toplak Podgorelec
- N.1.2.5.1.11. **Aloysia Antonia Ballog **** 30.3. 1861., Požega
- N.1.2.5.1.12. **Paulina Agnes Ballog **** 30.3. 1861., Požega

N.1.2.6. **Catharina Ballog** * 23. 11. 1792., Požege

∞ 4. 2. 1819. Perill. D. Joannes Martinich

N.1.2.7. **Michaël Fraciscus Ballog** * 23. 9. 1794., Požege

N.1.2.8. **Joannes Baptista Ballog** * 27. 3. 1797., Požege

N.1.3. **Michaël Ballog** * 18. 8. 1758., Lukarišće

N.1.4. **Helena Ballog** * 26. 4. 1761., Lukarišće

N.1.5. **Blasius Ballog** * 31. 1. 1764., Lukarišće

Kao što vidimo, ovaj rodoslov obuhvaća šest naraštaja, s time da je prvi predak rođen oko 1720., dakle prije 300 godina. Nažalost, fragmentiranost matičnih knjiga, kao i nedostatak knjiga umrlih za dulje razdoblje (1858. – 1892.), onemogućuje zatvaranje nekih biografija, no zbog velike množine podataka o obitelji kroz ova tri stoljeća, smatrali smo da će obogatiti temu rekonstrukcije obitelji i rodova.

U gornjoj rekonstrukciji prikazano je šest naraštaja, dok nas sljedeća četiri vode do danas živih potomaka, koji su se, međutim, u velikom broju iselili iz Požege, te su danas raseljeni po Hrvatskoj, ali i po drugim, čak prekomorskim zemljama. Ranije smo vidjeli da tri Baloga doseljavaju gotovo istovremeno iz prigorskog sela Lukarišća, te da jedan od njih niti ne ostavlja potomke. Čini se da svi današnji požeški Balogi vuku podrijetlo od braće Tome i Josipa, odnosno od Martina, njihovog oca. Prva obitelj u nizu naseljena je u Lukarišću. Matija Balog imao je petero djece. Dvoje najstarijih, Josip i Tomo, sele u Požegu. Tomo je po struci krojač, kao što će biti i njegov sin i unuk, te će tek praunuk odustati od obiteljskog zanata. Tomo ima osmero djece, rođeni su u vremenskom razmaku od nešto manje od 15 godina, točnije, 14 godina, 8 mjeseci. *Interval* je iznosio 25 mjeseci, s time da je ritam neujednačen. Sva su djeca još rođena u 18. stoljeću. Od osmero djece, četvero je odraslo i osnovalo obitelji, dvoje su umrli kao djeca, a za dvoje su podaci nedostadni. Od četiri obitelji Tominih potomaka dva su sina, dakle prenosioca prezimena. Tomo je doživio starost od 67 godina. Dalje pratimo Jurja – Gjurru. Gjuro Balog čovjek je s prijelaza 18. na 19. stoljeće te je u svom životu svjedočio mnogim promjenama koje su zahvatile svijet i Monarhiju. Umro je 1847., pred samu revolucionarnu '48. Nažalost, za razdoblje kada su mu rođena djeca nedostaje čitavih dvadeset godina knjiga krštenih. Tako za jedinog njegovog sina za kojeg znamo, Emerika – Imbru, doznajemo više iz literature i obiteljskih arhiva nego iz matičnih knjiga.

Imbro Balog morao je biti rođen negdje oko 1815. U tom slučaju njegov bi otac imao 25 godina kad se rodio, a jednako toliko imao bi Imbro kad mu se rodila najstarija kći. U svakom slučaju ta procjena ne može varirati više od otprilike dvije godine ranije ili kasnije. Imbro je poput oca i djeda po profesiji krojač. Požeški je građanin.

Imbro Balog tijekom života preuzima različite javne funkcije i službe. 29. 3. 1848., u jeku turbulentnih revolucionarnih nemira, imenovan je u Odbor sigurnosti.⁴⁵ 28. 8., iste godine, po naređenju bana Jelačića ustrojena je Narodna straža. Imbro Balog imenovan je drugim poručnikom II. Čete.⁴⁶ Pod njegovim zapovjedništvom četa čuva granicu na Dravi u varaždinskom kraju. Jednako kao i njegov otac, bio je 1860. kapetan, odnosno zapovjednik Građanske straže,⁴⁷ koja je nastala iz rasformirane Narodne straže, a 9. 11. 1866., imenovan je u Gradsko poglavarstvo na dužnost kasnara (blagajnika).⁴⁸ Imbro Balog umro je 8. 9. 1870., u dobi od približno 55 godina.⁴⁹ Imbro je bio oženjen Amalijom Jurković, iz ugledne požeške obitelji, te je s njom imao dvanaestero djece. Djeca su rođena u razdoblju od 20 godina i 8 mjeseci (248 mjeseci), no moramo računati da se radi o deset poroda, jer su tu među inim dva blizanačka para. Dakle, *interval* iznosi 27 ½ mjeseci. Amalija, za koju također nemamo datum rođenja, ali je sigurno rođena 1822., ili zadnjih dana 1821., udala se sa 17 ili 18, te u roku od godinu dana rodila prvo dijete. Tako je zadnje dijete rodila prije svoje četrdesete. Ovo je značajan pomak od 18. stoljeća, kada su se djevojke udavale rijetko prije 22 godine, a često i s 25, jednako kao mladići.

Od dvanaestero djece sedam ih je doživjelo zrelu dob i osnovalo obitelji. Za dvoje djece imamo podatak da su umrli u djetinjstvu, dok za troje nemamo podatke. Vidimo da je i tu velik pomak u korist preživljavanja. Obitelji s mnogo djece bile su u građanskom krugu uobičajene, kao i u 18. stoljeću, štoviše, još brojnije. Tako je Amalija, koja je rodila dvanaestero, sama odrasla u obitelji s jedanaestero djece. Ovdje nam, zbog nedostatnih knjiga, izostaju podaci o smrti i preživljavanju djece, ali veći broj ih je osnovao obitelji. Od sedam obitelji Imbrine djece, koji su osnovali obitelji, samo su dva muška potomka, koji nastavljaju prezime, Gjuro i Aleksandar – Šandor. Dalje pratimo Gjuru. On je već po svemu čovjek modernog doba, čiji život više nisu samo tri bilješke u matičnim knjigama. S podacima u literaturi, fotografijama i drugim arhivalijama, nudi građu za podroban životopis, što naravno nije ovdje predmet.

Pogledajmo osnovne podatke. Rođen 1847., s 26 godina oženio je djevojku iz osječke obitelji Lucić, Justinu. Nevjesta je imala 17 godina. Ovakva razlika u godinama bila bi jedno stoljeće ranije veoma neobična, osim ako bi netko bio udovac. Razvojem građanskog društva očekuje se da je mladoženja već situiran i da ima mjesto u društvu, dok mladenke postaju sve mlađe, kako bi maksimalno iskoristile razdoblje fertiliteta. Ova je promjena značajna. Muš-

⁴⁵ KEMPF, 1910., str. 269.

⁴⁶ KEMPF, 1910., str. 285.

⁴⁷ KEMPF, 1910., str. 667-668.

⁴⁸ KEMPF, 1910., str. 389.

⁴⁹ Obiteljska ostavština autora.

karci doduše doživljavaju prosječno stariju dob, nego prije sto godina, ali ipak žene gotovo redovito ostaju udovice. Udovički brakovi, koji su u 18. stoljeću normalni i očekivani, veoma su rijetki. Nešto su češći udovački brakovi, ako žena umre u dobi dok su djeca još nedorasla. No, tu nije u prvom planu potreba za nadoknadom umrle djece, nego ženska ruka koja preuzima podizanje djece, često se odričući vlastite. Od šestero djece koja su se rodila u braku, troje je osnovalo obitelji, dvoje je umrlo u dječjoj, odnosno adolescentskoj dobi, a jedna se gubi u nedostatnoj građi. Jedini muški potomak, nosilac prezimena, postaje Eduard – Slavko, koji nas potpuno uvodi u dvadeseto stoljeće, što više neće biti zanimljivo za ovo istraživanje.

Kroz naraštaje požeških Baloga pratimo sljedeće trendove: preživjelost djece pomalo raste, ali isprva to ne rezultira manje brojnim potomstvom. Naprotiv, potomstvo je brojno i još brojnije, što je pak rezultat sve ranijeg udavanja djevojaka. Pod kraj 19. stoljeća, pada broj djece. Komparativna istraživanja, rekonstrukcija većeg broja rodoslova u različitim gradovima (za početak Križevci i Požega), te u ruralnim sredinama, dat će nam odgovor na pitanje koliko su promjene u naraštajima požeških Baloga uklopljene u opće trendove.

2.5. Brak iz interesa

Svako vrijeme ima društvena pravila. Interes je prisutan u svakom slučaju, bez obzira na to koliko bio vidljiv. Povezanost dvaju ili više rodova iz nekog prigradskog sela (ili baš iz varoši) očituje se uzajamnim ženidbama kroz naraštaje. Teško je povjerovati da se baš uvijek na istim međama rodila ljubav, da nije bila bar malo pogurana od obitelji s obje strane. No, tu su se, konačno, nalazili mladići i djevojke koji su i inače prirodno pripadali jedni drugima. Vršnjaci, iz bliskog susjedstva, sličnih životnih navika, staleža, lako su se razumjeli. Ali kada se pojave ljudi koje nekakve prirodne niti spontane okolnosti ne bi povezale, ali u braku ostvaruju prepoznatljive interese, tada je situacija drugačija. S tim u vezi razmotrit ćemo možda najpoznatiji brak iz interesa u Križevcima.

2.5.1. Joannes Kesser Judex Crisiensi

Ivan Kešer (Joannes Kesser) prvi je i dugogodišnji sudac ujedinjenog grada Križevaca od 1752. godine. Do tog vremena ostvario je već značajnu karijeru veranja po društvenoj ljestvici. Zahvaljujući braku. Rekonstrukcija obitelji je jednostavna, ali znakovita.

O.1 **Joannes Kesser** * ≈1715. † 28. 02. 1779. (64)

∞ Dorothea Sandorics * ≈1682. † 29. 01. 1767. (≈85)

O.1.1. **Balthasar Kesser** * 31. 12. 1737. † prije 1762.

∞ Anna Maria Petrichevich † poslije 1771. prije 1773.

O.1.1.1. **Maria Theresia Kesser** posthuma * 16. 04. 1762.

Prvo upada u oči drastična razlika u godinama supružnika. Da bismo to komentirali, moramo se vratiti koji korak natrag. Tko je zapravo Joannes Kesser, gradski sudac Donjeg grada Križevaca od 1743., te prvi sudac ujedinenog grada Križevaca od 1752., pa sve do smrti? Suvremenom čitaocu najprije treba pojasniti da je titula „sudac” (*judex civitatis*), jednaka današnjem položaju gradonačelnika. Odnosno, objedinjuje sudsku i izvršnu vlast. S veoma širokim ovlastima upravlja gradom 36, odnosno ujedinenim Križevcima 27 godina. Krčelić, kojega građa u svim slučajevima kada je dostupna, potvrđuje kao uglavnom pouzdanog kroničara, neuobičajeno se dugo zadržava na prvom gradonačelniku ujedinenih Križevaca. Uz potporu građe rekonstruiramo sljedeće: Ivan Kešer (Joannes Kesser) bio je mladi orguljaš u križevačkoj župi te je stekao naklonost župnika Gradinskog, koji ga povezuje s Adamom Najšićem. Najšić, protonotar Kraljevstva, jedan je od najmoćnijih ljudi u Kraljevstvu, a Kešer ubrzo postaje njegov ljubimac, drug u zabavama, obiteljski prijatelj, i što je najvažnije, drug u pijankama, u kojima Najšiću nije mogao parirati nitko osim Kešera.

Da bi se, međutim, uspeo na društvenoj ljestvici, Kešeru je bio potreban kapital, koji mu omogućuje način života društvenih slojeva kojima se priklanja. Opet uskače župnik Gradinski, koji posreduje u braku Kešera s bogatom udovicom Dorotejom Šandorić. Doroteja je bila više od 30 godina starija. Čak i ako dozvolimo netočnost upisa godina pokojnika u knjigu umrlih, njeni upisi u matične knjige gdje se pojavljuje kao kuma potvrđuju da je razlika bila blizu tome. Ženidba s pedesetogodišnjom imućnom udovicom jamčila je raspolaganje sredstvima potrebnim za bolji društveni položaj, ali istovremeno je lišavala nade u potomstvo. Suprotno očekivanjima da će ubrzo umrijeti i omogućiti suprugu da naslijedi kapital i oženi se fertilnom mladom ženom, Doroteja će u braku roditi sina Baltazara (Balthasar Kesser).⁵⁰ Još uvijek Kešer je obilježen kao *magistar organista*, orguljaš. No, već 1742. Kešer je *pro jura notarius*⁵¹. Potom, sljedeća stepenica na usponu po društvenoj ljestvici je dužnost donjogradskog suca, koju preuzima već 1743.⁵² Ovo, naravno, nije bio kraj ambicija ovog skorojevića, milozvučnog šaljivdžije i nesposobnog političara, koji karijeru gradi na utjecaju moćnih prijatelja. Samo nesretne okolnosti zapriječile su mu sljedeću stepenicu, položaj podžupana.

Iz izvršenja ostavine, koje, zbog nepostojanja nasljednika, pada na državni fisk, doznajemo da je Kešer umro kao imućan čovjek, za lokalne prilike nedostižno bogat.⁵³ Uz tisuće rajnskih forinta u gotovini, nekretnine, kuće i vinograde, blago i konje, te podrume pune vina i tavane pune šunki i slanine, vrijedni su popisivači opisali i skupu zbirku srebrnine, naslikane portrete Kešera i njegovog sina Baltazara, knjižnicu s mnoštvom knjiga iz područja prava, kr-

⁵⁰ HR-HDA, inv. br. 550, p. 137.

⁵¹ HR-HDA, inv. br. 550, p. 40.

⁵² HR-HDA, inv. br. 550, p. 44.

⁵³ GMK, Zbirka arhivskih dokumenata, inv. br. 7075-4.

znene ogrtače i šubare, ukrašene pojaseve. Ipak, Kešer je imao nesretan obiteljski život. Supru- ga koja mu je donijela bogatstvo nije mu više mogla pružiti brojnije potomstvo. Sina jedinca je nadživio, a rod se ugasio jedinim ženskim potomkom. Veći je odlomak posvećen križevačkom sucu Kešeru kako bi se prikazao jedan slučaj penjanja po društvenoj ljestvici, razvijenoj igri među staležima u provinciji 18. stoljeća. Dvije osnovne poluge uspona bile su utjecajan sponzor (u Kešerovom slučaju protonotar Najšić i podban Rauch) te imetak koji mu omogućava da počne živjeti na očekivan način. Uz ispunjenje ovih uvjeta može očekivati privlačne službe, a potom i titule. Za stjecanje imetka, ako ga mladić nije očekivao naslijediti, najbrži je put bila bogata ženidba.

2.5.2. Theresia Schettar alias Sumechky

Brakovi iz interesa nisu uvijek obična trgovina gotovinom, neki su slučajevi mnogo slo- ženiji. No, uvijek kada su u pitanju bogati mladenci, ili barem jedan od njih, postoje i neki uzajamni interesi.

P.1. Theresia Schettar

∞ 14. 06. 1737. **Franciscus Barthol Benger** † prije 30. 05. 1740. 'Judex Nobilium Comitati' 6. 04. 1716. – 16. 01. 1723., 'Vice Comes' od 1730.

P.1.1. **Anthonius Franciscus Xaviera Benger** * 25. 05. 1738.

∞ 30. 05. 1740. **Balthasar Magdalenics** † 15. 10. 1763. 'Vice Comes Comitatu Zagradiensis'

P.1.2. **Ignatius Cajetanus Magdalenich** * 31. 07. 1741.

P.1.3. **Anna Maria Gabriela Magdalenich** * 20. 03. 1743.

P.1.4. **Georgius Balthasarus Magdalenich** * 28. 12. 1744.

P.1.5. **Maria Theresia Magdalenich** * 14. 09. 1746.

P.1.6. **Joannes Jacobus Magdalenich** * 10. 03. 1748.

O Tereziji Ščetar (Šumečki) doznajemo mnogo od Krčelića.⁵⁴ Bili su osobni prijatelji, te mu je Terezija prepričala svoju mladost. Ostala je siročić kao djevojka od trinaest godina, pa je kao bogata nasljednica, pri tome maloljetna, dobila tutora. Bio je to neki general koji je odlučio domoći se njenog bogatstva tako da ju uda za svog tajnika (valjda je on sam već bio oženjen). Upućen od svog gospodara, tajnik je pošao uz pomoć nekog franjevca silovati djevojku koju je u međuvremenu njen tutor zbog neposluha zaslužnjio.⁵⁵ Spasio ju je sluga, koji je s prijateljima

⁵⁴ KRČELIĆ, 1952., str. 462 – 464.

⁵⁵ Silovanje je bio najjednostavniji način da se tvrdoglavu djevojku skloni na udaju. Djevojka je bila obeščašćena i bez obzira što je žrtva zločina, svaki društveni život za nju prestaje. Jedini spas joj je pristati na udaju za silovatelja. Ujedno, u tom slučaju on neće biti sankcioniran. Sličan slučaj spominje KRČELIĆ, 1952., str. 428.

organizirao njen bijeg u Beč, gdje je po rodbinskim vezama uspjela doći pred kralja i iznijeti mu svoj slučaj. Krivci su sankcionirani, a Terezija je dobila novog tutora. Po punoljetnosti udala se za najmoćnijeg čovjeka u gradu, dožupana i gradskog suca Franju Bengera. Brzo obudovjevši, udala se za jednako bogatog zagrebačkog dožupana, križevačkog uglednika Baltazara Magdalenića. S veoma kratkim *preporođajnim intervalom* od 14 mjeseci, Terezija je Magdaleniću rodila petero djece s *intervalom* od 20 mjeseci.

Krčelić navodi da je Ignacij (Ignatius Cajetanus) Magdalenić Terezijin jedini sin, odnosno jedino dijete. Nemamo knjiga umrlih prije 1752., ali možemo vjerovati ovom navodu. To bi značilo da je Terezija od šestero pokopala petero djece. Njeni su brakovi svakako bili sklopljeni iz obostranog interesa. Njeno ju je turbulentno djetinjstvo zauvijek naučilo da je bolje da bude pod okriljem moćnih ljudi te se udala za dvojicu najmoćnijih. Istovremeno, kao mlada nasljednica posjedovala je pozamašnu neopterećenu i zdravu gotovinu, što je ljudima od karijere uvijek nedostajalo. Izlobirala je drugom suprugu barunsku titulu, a tako i svojem sinu (sada jedincu), Ignaciju.⁵⁶ Kada je novopečeni barun Ignacij pošao u Beč po barunsko imenovanje, malo se provešelo i zapao u dug od 14 000 forinti. Opet je Terezija morala na brzinu dizati zajam i slati novac u Beč da bi ga izvukla iz dugova.⁵⁷

S ove dvije malo opširnije osobne priče iz lokalne aristokracije, u kojima može izgledati da je obitelj u drugom planu, zaključujemo izbor primjera rekonstrukcije obitelji u 18. stoljeću. Uz navedena ograničenja građe nastojali smo donijeti raznolike rekonstrukcije iz različitih situacija, te konačno iz raznih razdoblja 18. stoljeća. A s temom rodoslova otvorili smo i temu na koji se način razvoj građanskog (i društva općenito) zrcali u obitelji. Kakvim nas zapravo zaključcima vode predstavljeni podaci?

3. Prema zaključcima

3.1. Jesu li u Hrvatskoj matične knjige još uvijek „usnula masa”?

Sintagma „usnula masa” posuđena je iz francuske historijsko demografske literature, a ilustrira činjenicu da su župske knjige doduše čitavo vrijeme i prisutne i poznate, ali gotovo nikad korištene kao historijska građa, ravnopravna svim drugim uvažanim historijskim ispravama.⁵⁸ Ova je opservacija, doduše, izrečena pred kojih 60 godina, a od onda se posebno u Francuskoj, ali i drugdje pojavio niz studija koje počinjavu na građi matičnih knjiga.

⁵⁶ KRČELIĆ, 1952., str. 426 – 428.

⁵⁷ KRČELIĆ, 1952., str. 428.

⁵⁸ CHAUNU, 1977., str. 166., KRIVOŠIĆ, 1988., str. 14.

U Hrvatskoj je situacija veoma povoljna. Pored činjenice da imamo (s obzirom na ratnu i prevratničku prošlost u protekla dva stoljeća, nemali broj kulturocida, mijenjanje država i ideoloških okvira), veoma solidno sačuvanu količinu matičnih knjiga, sve su te knjige već dulje vrijeme javno dostupne i čuvane u arhivima,⁵⁹ a zadnjih godina, uz mnoge druge, dostupne putem *online* pretraživanja, na portalu familisearch.org.⁶⁰ To daje mogućnost svakom istraživaču da se ovoj građi posveti doslovce iz udobnosti doma. Doista, u domaćoj je literaturi u zadnje vrijeme publicirano mnoštvo naslova koji obrađuju matične knjige, lokalno ih popisuju i statistički obrađuju. Pripremajući ovo istraživanje, kojega je prezentirana studija samo djelić, uočili smo, međutim, nešto zanimljivo: većina studija bazirana na matičnim knjigama obrađuje matične knjige kao temu, a ne koristi ih u istoj mjeri kao građu. Da se izrazimo slikovito, reflektori istraživača upereni su u matične knjige kao predmet interesa, umjesto da matične knjige postanu reflektori koji će osvijetliti različite teme društvene povijesti. Iznimku uglavnom čine neke studije autora koji obrađuju istarske matične knjige, te često navođeni Krivošić.

3.2. Ishodi istraživanja – obitelj u 18. stoljeću

Ishodi ovog istraživanja još uvijek nisu zaključci. Bilo bi to preuranjeno, građa je obilna te joj pristupamo postupno. Nedugo smo završili temeljito istraživanje teme *illegitima* u Križevcima 18. stoljeća, što je predano za publiciranje, te rasvjetljava važan aspekt društvenog života.⁶¹ Tema obitelji, međutim, neusporedivo je šira. Obitelj je, ukratko, okvir života ranog novog vijeka. Drugim riječima, ako se ne nalazi u nekim posebnim okvirima (samostan, vojska, dvorska služba), osoba može u društvu imati samo jedan od dva položaja: ili je roditelj u nekoj obitelji ili je dijete roditelja u obitelji. Ostale mogućnosti uglavnom su na marginama društva, odnosno izvan društva: skitnice, prostitutke, nezakonita djeca, štíćenici *xenodocia* (sirotišta). Društvo je određeno toliko jasnim okvirima da su čak i sasvim prihvatljive grupacije, poput putujućih trgovaca, nadničara, pogurani prema marginama. Obitelj je osnovna (roditelji i djeca) ili proširena (roditelji, oženjena djeca i njihova djeca, *adoptivi*...), a u širem smislu u obitelj se broje i *ancille* i *famulusi*, sluškinje i sluge. Tako na primjer, kad je *ancilla* subjekt matične bilješke (udaja, smrt, rođenje *illegitima*), nije upisima pod prezimenom svog oca, nego pripadnošću gospodararu. Rano građansko društvo, još uvijek duboko staleški određeno, smješta svakog pojedinca ili u neku čvrstu strukturu ili u obitelj. Ostali su problematični.

⁵⁹ KRIVOŠIĆ, 1988., str. 26.

⁶⁰ <https://www.familysearch.org> (pristupljeno: kolovoz 2021.)

⁶¹ BALOG, 2021.

3.3. Ishodi istraživanja – natalitet – mortalitet

Predodžba o prošlim vremenima još uvijek se bazira na stereotipovima razvijenim u nedavnoj prošlosti: kuće pune djece, majke trudne svake (druge) godine, opća demografska eksplozija i mnogoljudne zajednice, za koje je stalno vrebajuća opasnost jedino moguća gladna godina koja neće nahraniti sva gladna usta, ili pošast. Matične knjige govore nešto sasvim drugo. Kako smo primijetili, obitelji su doista mnogoljudne, porođajni *interval* je oko 2 godine, mjesec više ili manje, a dvije i pol godine (30 mjeseci) smatra se dugim *intervalom*. A to se odnosi samo na rođenu, odnosno krštenu djecu. Mrtvorodenčad nije niti evidentirana, čak ni u podrobnim matičnim knjigama. Kada rekonstruiramo obitelj, ako evidentiramo *samo* dvije do tri dojenačke, odnosno adolescentske smrti, kažemo da je obitelj dobro prošla. Današnjem čovjeku to je nepojmljivo. Svaka smrt djeteta, uopće svako dijete koje roditelji prežive strašna je tragedija, a smrt malog djeteta, dojenčeta, nešto je što obilježi obitelj. Obitelji se raspadaju u nemogućnosti da se suoče s tragedijom. Našem pretku, pred samo osam do deset naraštaja, smrt je stalna suputnica. Umire i više od pola djece u prosjeku, bebe umiru, a rođeni blizanci preživljavaju samo iznimno. Gladne godine, dječje bolesti i pošasti te niska razina primaljstva, neprijatelj je protiv kojeg se suvremenik bori jedinim sredstvom koje mu je na raspolaganju, više i više trudnoća i poroda.

Stanovnik sela Blacko između Požege i Pleternice, Damjan Vidaković (Damian Vidakovich), krajem 18. stoljeća sa svojom suprugom Katarinom (Catharina Bosnijakovich), imao je četvero djece. U matičnim knjigama 2. ožujka 1795. piše:

*In Blacko, per Obstetricem baptizata Maria post aliquot minuta obiit in Dno filia Damiani Vidakovich et sepulta est in Cometerio Kamenjaca.*⁶²

Prvo dijete Vidakovićevih živjelo je tek nekoliko minuta. *Per Obstetricem baptizata*, značilo je da je dijete rođeno jedva živo i da ga primalja, prema biskupovim ovlastima, krsti. Krštenje je najvažnija obveza svih koji na bilo koji način sudjeluju u porodu. Prihvatljivo je da velik broj djece umire u kratkom roku, ali ne i da umru bez sakramenta i da im se uskrati blaženstvo. Crkva ovom institutu pristupa veoma ozbiljno. Kanonski vizitator Župe Virovitica Gabrijel Juraj Bistrički obilazi župu 1733., pored ostalih obveza vizitatora ispituje primalje. Od pet primalja jedna je pala na ispitu o vjerskim istinama i sakramentima, te joj je zabranjeno krstiti, čak i u krajnjoj nuždi, dok su se preostale četiri pokazale podobne, te su zaprisegnute da u smrtnoj opasnosti krste novorođenče.⁶³ Koncem stoljeća u Virovitici je 14 primalja, sve

⁶² HR-HDA, inv. br. Požega M-II., p. 377.

⁶³ HORVAT, 1937., str. 169 – 170.

imaju zdravstvenu poduku, kao i vjersku, koja im omogućuje da u nuždi krste djecu.⁶⁴

U Blackom, nekoliko godina poslije Vidakovićeve kćeri, primalja opet ima dodatne obveze:

*In Blacko obierunt Mathias & Catharina gemella Joannis Gergosevich et Anna Allavanich per obstetricem baptizate (...).*⁶⁵

Općenito, smrtnost blizanaca gotovo je stopostotna. Ako i prežive porod, žive nekoliko tjedana, u najboljem slučaju mjeseci. Blizanci kršteni u Orljavici 12. prosinca 1797., Natal i Tomo, živjeli su samo jedan dan,⁶⁶ a još dvoje djece, kršteni opet u Blackom 18. srpnja 1798., Juraj i Magdalena,⁶⁷ doživjet će 3 odnosno 5 dana.⁶⁸ I spomenuti Damjan Vidaković već godinu dana nakon prvog djeteta, kojeg je krstila primalja, dobiva blizance Matiju i Magdalenu.⁶⁹ Matija će doživjeti četiri dana, a Magdalena jedanaest.⁷⁰

Još je drastičniji slučaj križevačke bebe s čijim je porodom krenulo krivo:

*Bapt(izat)us est per obstetricem in utero matris Gregorius filius L(egiti)mus Luce Biskupez et Helena Conjugus.*⁷¹

Kritične komplikacije prisilile su primalju da krsti dijete u utrobi majke, još dok daje znakove života. Dramu koja se krije iza ove kratke bilješke vjerojatno nije preživjela niti majka. Slučajevi bilješki prema kojima je krštenje izvršila primalja, ili čak i druga osoba koja se zatekla u hitnji, ispunjavaju posebno zadnju četvrtinu stoljeća, kako križevačkih tako i požeških matičnih knjiga. Zacijelo je i ranije bilo jednako takvih slučajeva, budući nam podaci iz vizitacija virovitičke župe svjedoče da je praksa *per obstetricem baptizati* bila korištena kroz veći dio stoljeća, no možda ovi slučajevi nisu ranije bilježeni, ili jednostavno nisu posebno opisani u bilješkama.

O nedostatnoj liječničkoj njezi jasno govori učestalost smrti pri porodu, ali i slučajevi smrti majke rodilje. Dijete je preživjelo, ali ne i majka Ana Ciboci (Anna Cziboczi), porod 21. listopada 1749.:

⁶⁴ HORVAT, 1937., str. 176 – 177.

⁶⁵ HR-HDA, inv. br. Požega M-II., p. 428, 24. 09. 1799.

⁶⁶ HR-HDA, inv. br. Požega B-II., p.761., HR-HDA, inv. br. Požega M-II., p.413.

⁶⁷ HR-HDA, inv. br. Požega B-II., p. 772.

⁶⁸ HR-HDA, inv. br. Požega M-II., p. 410.

⁶⁹ HR-HDA, inv. br. Požega B-II., p. 721, 24. 02. 1796.

⁷⁰ HR-HDA, inv. br. Požega M-II., p. 390, 28. 02. 1796., p. 391, 05. 03. 1796.

⁷¹ HR-HDA, inv. br. 552, p. 114, 13. 02. 1799.

*Baptizavi Barbara filia legitima Nicolai Babuk et Anna nata Cziboczi sua consortis in hac ipso partu mortua. Levantibus D(omi)no Joanne Kesser et Dorothea Kesser.*⁷²

Nije porod preživjela Magdalena, supruga Stjepana Arkija:

*Mortua est in partu Magdalena Stephani Arki Conthoralis provi saceamen SS moriatico annorum circ 40 et sepulta ad Capella S(an)cta Catharina in Erdovecz.*⁷³

Fraza *in partu*, znači, jednako kao u sljedećim primjerima fraza *in puerperio*, u porodu. Knjiga umrlih za 13. siječnja 1764. bilježi:

*Ex Jerdovecz obiit et hac vita in puerperio Dorothea Babich confessa et sepulta ad S. Catharina annorum 34 circiter.*⁷⁴

Porod je loše prošao po Helenu Vugrinović 15. studenog 1782.:

*Obiit in puerperio Helena Vugrinich provisa SSmentis annorum circiter 27, et sepulta est in Coemeterio S(ancti) Rochi.*⁷⁵

Postporođajne komplikacije jednako su pogubne. 27. prosinca 1808. čitamo:

*Eadem hac die cum matre obiit et filia innocens 12 dierum nomine Hellenae et sepulta ad S Florianum.*⁷⁶

U ovakvom okruženju prerane smrti, briga za dušu stalna je i prioritarna. U pravilu djeca se krste istog dana kada se rode, o čemu svjedoči fraza *Natus et Baptizatus*, koju duhovnici bilježe u križevačkim knjigama. Iznimno, ako je dijete rođeno kasno navečer ili za lošeg vremena negdje izvan varoši – pa bi nošenje djeteta u crkvu u noći predstavljalo veću opasnost nego čekanje drugog dana – duhovnik će napomenuti: *natus ante auroram, heri vesperi natus, nata ante hora nona vespertina* i slično.

3.4. Svetost braka – crkvena i civilna strana vjenčanja

Briga o sakramentima, krštenju, te svim sakramentima za umiruće, prelazi sve društvene

⁷² HR-HDA, inv. br. 550, p. 80.

⁷³ HR-HDA, inv. br. 555, p. 175, 13. 03. 1757.

⁷⁴ HR-HDA, inv. br. 555, p. 186.

⁷⁵ HR-HDA, inv. br. 555, p. 144.

⁷⁶ HR-HDA, inv. br. 557, p. 57.

granice, radilo se o *illegitimima*, ostavljenima na trgu, skitnicama i prosjacima zatečenim u sirotištu. Sakrament je svetinja, a nad obitelji posebno bdije sakrament vjenčanja. Upisivanje mladenaca u knjigu vjenčanih i uspostava reda, kako bi se izbjegla zlouporaba sakramenta, jedan je od važnih razloga početka vođenja crkvenih knjiga. Kako bi se izbjegla bigamija, a također i incest, duhovnik je morao korektno upisivati podatke u knjige. Podobnost za sklapanje braka mladenci u drugim župama u koje se preseljavaju dokazuju slobodnim pismom iz matične župe (župe upisa krštenja). U knjizi vjenčanih Župe Požega upisan je brak sklopljen 5. lipnja 1768.:

*Copulatus est Josephus Grabina Arcularius origine Zagrabienensis Celebs (ubi constat ex dimitorij suis et juramento corporali deposito) Cum Anna Maria filia Antonij Shomshich Krišiensis, Libera, (ubi Per M. D. I. C. Notarij Lodovicus Hranilovich probavit). Coram Mathia Majer Posegano et Antonio Prohaska Murario Moravo. Per me Luc. Peakovich. & Admtem mp.*⁷⁷

Križevčanka se udaje za Zagrepčana, a brak se sklapa u Požegi, kamo su oboje doselili. Oboje moraju priložiti dokaze o podobnosti, to jest da su kršteni i da su slobodni, kako bi se mogli vjenčati. Brak ima i svoju pravno-svjetovnu stranu. Uobičajeni su predbračni ugovori, ne samo u staležima, nego jednako i u puku. Sačuvan nam je predbračni ugovor Jakoba Sviličića (Jacobus Szvilichics) i Jelice Novak (Helena Novak), od 15. veljače 1773.⁷⁸ Uvodne riječi ugovora u baroknom su kićenom stilu:

Mi zdola podpisani vszem ij vszakomu na znanije dajemo, kako imajuchi pravu ij isztinszku jeden suprot drugomu ljubav, nakanivsi sztalio nass premeniti ij vu suisni zakon sztupiti.

Samo je po sebi razumljivo da formu ugovora, pa i ovaj kićeni uvod diktira notar, a mladenci tek navode iznose i posebne odnose oko ostavine. U skladu s time oni se i potpisuju samo križićem pored svog imena. Mladoženja je udovac, a mlada također udovica, pa posmrtna podjela skromnog imetka uključuje i prava djece iz ranijeg života. Bračni ugovori su jednostavni, predviđaju samo ostavinske odnose, a ne i odnose u slučaju razvoda. Iako, naime, razvod teoretski postoji, odobrava se u toliko malom broju slučajeva da ga nitko i ne predviđa u ugovoru. Većina predbračnih ugovora liči ovome te se radi tek o ostavljanju nekoliko rajnskih forinti gotovine, koji se čuvaju i nasljeđuju iz naraštaja u naraštaj. Kada se, međutim, radi o bogatim posjednicima, tada se brakom uglavnom nasljeđuju i parnice oko pojedinih dobara

⁷⁷ HR-HDA, inv. br. Požega C-I., 195.

⁷⁸ GMK, Zbirka arhivskih dokumenata, inv. br. 4764.

i oko misnih zaklada, koje prelaze iz naraštaja u naraštaj jednako kao Jelicinih osam rajnskih forinti.

3.5. Zaključci – rani novi vijek

Rani novi vijek u povijesti se rado rasteže od Kolumbovog otkrića Amerike pa do neprirodne, brojčano motivirane granice 1800. godine. Ako želimo govoriti o kontinentalnoj Hrvatskoj, teško će Krbavska bitka (koja se događa istovremeno s otkrićem Amerike), biti prepoznata kao neki portal novog vijeka. Za naša istraživanja, međutim, nije toliko važna historijska periodizacija, budući da ovu vrstu istraživanja limitira postojanje matičnih knjiga. Ove se pojavljuju uglavnom na prijelazu 17. u 18. stoljeće, a već u ranom 18. stoljeću većina župa ima sve tri uredno vođene knjige. Ako knjige i imaju nedostatke – o kojima je i gore bilo više rečeno – one su još uvijek dostatne za ozbiljna istraživanja. Stoga će i ovakva istraživanja biti u najvećoj mjeri usredotočena na 18. stoljeće, te prvu polovinu 19. stoljeća.

S čime smo u zemljama između Save i Drave suočeni u 18. stoljeću, koje svakako pripada novom vijeku? Kao što smo vidjeli, mnogo toga još uvijek više podsjeća na predodžbe o srednjem vijeku, nego o odmaklom modernom dobu. Slavonijom haraju epidemije kuge, usporedive s crnom smrću 14. stoljeća. Kad je 1710. kuga zaprijetila Zagrebu, Kraljevska konferencija naprečac donosi odluku da se za obranu od kuge u Mariji Bistrici podigne veliki oltar!⁷⁹ Požeško stanovništvo, prepолоvljeno kugom 1739., ima na raspolaganju za obranu jednog liječnika i jednog ranarnika. Mladići i djevojke plešu nagi oko sela da bi zaustavili kugu,⁸⁰ a još dok pošast traje došljaci se useljavaju u okužene kuće umrlih, da bi se i sami zarazili i umrli.⁸¹

Djeca umiru pri porodu, u kolijevci, u prvim godinama života. Najveća je briga da ipak budu kršteni. Je li nedostajalo liječničke njege ili su i sami liječnici nemoćni? Matične knjige bilježe da nakon samo deset dana života, 7. studenog 1788., umiru blizanci Stjepan i Ana, djeca liječnika (chirurgi) Ivana (Joannes) Furbussa.⁸² U smrtnoj opasnosti pri porodu nisu samo primalje zadužene krstiti dijete: 28. veljače 1786., sina Jurja Habuna (Georgius Habun), krsti liječnik (chirurgus).⁸³ Djeca rođena izvan braka smatraju se nezakonitima, nemaju prava, ne mogu ući u crkveni red, ne mogu pristupiti cehovima niti se školovati, šanse da osnuju obitelj samo su teoretske. Umiru u djetinjstvu u mnogo većem postotku nego „zakoniti“. Čak se i pokapaju uz bilješku *illegitimi*. Silovana žena je obeščašćena, dok se zločinac izvuče prisegom.

⁷⁹ SKENDEROVIĆ, 2002., str. 159.

⁸⁰ BARLE, 1912., str. 7.

⁸¹ BARLE, 1912., str. 11.

⁸² HR-HDA, mat. br. 557, p. 6.

⁸³ HR-HDA, mat. br. 552, p. 23.

U tom okruženju silovanje se niti ne prijavljuje. Ako je silovana djeвица, društvo ju prisili na brak sa silovateljem.

Lov na vještice uzima većeg maha nego u „mračnom srednjem vijeku”. *Maleus Maleficarum* je *bestseller*, a još 1757. u Križevcima se uz surovu torturu ispituje osumnjičena vještica, Podgajčanka Magdalena Logomer.⁸⁴ Kraljica Marija Terezija ju je, doduše, potresena izvještajem o svim mukama koje je prošla, rehabilitirala i zaštitila, ali torturu nije ukinula. Tortura ostaje na raspolaganju sudova sve do 1776., kada ju Kraljica konačno, uz velik otpor hrvatskih staleža, zabranjuje.⁸⁵ Sudovi i suci su korumpirani i potkupljivi. Utjecajni senator Martin Suncić sa svoga visokog položaja optužuje pučanku Magdu, pa je svaki svjedok optužbe, čak i obeščašćena prostitutka Eva dobrodošao svjedok, a njene deluzije se od riječi do riječi bilježe i ozbiljno razmatraju.

Staleži su raslojeni kao u vrijeme najtvrdog feudalizma. Karijere se grade kroz povezivanje s moćnim dužnosnicima i bogatom elitom, a da bi im se približili, skorojevići su prisiljeni životom ih oponašati. Ne biraju se sredstva da se priskrbi nužni kapital, a bogatstvo se rasturi još brže pijančevanjem, kockanjem i uzdržavanjem milosnica. U starosti, ako je dožive, sjete se svog grešnog života, te na brzinu utemeljuju bogate altarije (misne zaklade), kako bi odškrinuli rajska vrata. Nerazmjerne stvarnom stanju blagajne, ove misne zaklade često zaduže potomke i liše ih nasljedstva, a samostani i redovnici jednakin se žarom sude za imanja i rajnske forinte kao i svaki velikaš i civil.

Obitelj treba razumjeti u njenoj unutrašnjoj strukturi, ali i u kontekstu, okruženju koje uvjetuje strukturu obitelji, koje će, povratno, biti oblikovano prema obitelji. Obitelj kao mikrokozmos društva uzajamno je ovisna s društvom te jednako oblikuje društvo kao što je od društva oblikovana. Obitelj 18. stoljeća, kao što smo imali prilike vidjeti, ogoljela je i često očajnička borba za život. Danas teško pojmljivom vitalnošću često je u prilici izdizati se ponovo iz ničega. Dijete nije, kako ga danas doživljavamo, potomak i nastavljatelj obitelji, čiju budućnost vidimo u šarenim tonovima, nego zalog u nadmetanju sa smrću, ponovna nada da će ipak preživjeti i da će u kući s osam ili deset krštenja biti barem dvije-tri svadbe. Udovac u muževnoj dobi, tek što pokopa suprugu, najesen se ženi i nastavlja ovu utrku sa surovošću života.

Predodžbu o siromašnoj dječici na selu i u predgrađima, koja umiru od gladi, i o zdravoj dječici staleža koja imaju privilegij preživjeti lako ćemo razbiti navođenjem čitavog niza aristokratskih obitelji koje su jednako izložene pošastima i dječjim bolestima. Istina je da je sitost i obrok svaki dan još uvijek privilegij elite, ali glad nije glavni razlog smrtnosti djece. Podsjetimo, poljodjelac Logomer iz Podgajca podigao je djecu koja uglavnom i sama podižu svoju djecu, pa se rod razgranava i množi, dok rod suca Lettonaya izumire u dva naraštaja. Jednako

⁸⁴ Opširnije: BALOG, 2016.

⁸⁵ BAYER, 1987.

i moćni Bengeri nestaju, unatoč brojnosti potomstva.

Ovo je samo mali dio velikog istraživanja koje je obavljeno za temu obitelji u Križevcima, a tek malo manje za temu obitelji u Požegi. U predloženoj studiji odabrano je nekoliko ilustrativnih primjera koji će čitaocu približiti stvaran život ne tako dalekih predaka. Cjelovita prezentacija rezultata istraživanja obitelji u dvije župe kontinentalne Hrvatske, a posebno produžena i u 19. stoljeća prikazat će nam kako su se hrvatske zemlje s velikim zakašnjenjem pomalo izvukle iz zadnjih spona srednjeg vijeka, a potom teško hvatale korak s modernom Europom.

GRAĐA:

- Gradski muzej Križevci, Zbirka arhivskih dokumenata [GMK, Zbirka arhivskih dokumenata]
HR-HDA, matična knjiga rođenih župe Križevci 1689. – 1736. inv. br. 549 [HDA – inv. br. 549]
HR-HDA, matična knjiga rođenih župe Križevci 1736. – 1763. inv. br. 550 [HDA – inv. br. 550]
HR-HDA, matična knjiga rođenih župe Križevci 1763. – 1782. inv. br. 551 [HDA – inv. br. 551]
HR-HDA, matična knjiga rođenih župe Križevci 1783. – 1814. inv. br. 552 [HDA – inv. br. 552]
HR-HDA, matična knjiga vjenčanih župe Križevci 1702. – 1748. inv. br. 549 [HDA – inv. br. 549]
HR-HDA, matična knjiga vjenčanih župe Križevci 1748. – 1809. inv. br. 555 [HDA – inv. br. 555]
HR-HDA, matična knjiga umrlih župe Križevci 1752. – 1788. inv. br. 555 [HDA – inv. br. 555]
HR-HDA, matična knjiga umrlih župe Križevci 1788. – 1836. inv. br. 557 [HDA – inv. br. 555]
HR-HDA, matična knjiga rođenih župe Prozorje 1734. 1762. inv. br. 1010 [HDA – inv. br. 1010]
HR-HDA, matična knjiga krštenih župe Požega 1699. – 1772. inv. br. B. I.
HR-HDA, matična knjiga krštenih župe Požega 1773.– 1801. inv. br. B. II.
HR-HDA, matična knjiga vjenčanih župe Požega 1717. – 1799. inv. br. C. I. [HDA – inv. br. Požega C-I,]
HR-HDA, matična knjiga umrlih župe Požega 1717. – 1774. inv. br. M-I. [HDA – inv. br. Požega M-I.]
HR-HDA, Matica umrlih župe Požega 1775.–

LITERATURA:

- BALOG, Zdenko, Magda Logomer Herucina, *Cris XVIII., br. 1* (Križevci – 2016.) str. 119 – 132. [BALOG, 2016.]
- BALOG, Zdenko, Illegitimi i Spuri u Križevcima u 18. stoljeću (u tisku Cris, Križevci). [BALOG, 2021.]
- BARLE, Janko, Kuga u požeškoj okolini god. 1739., *Liječnički vjestnik* br. 11 (Zagreb 1906.) str. 386 – 387. [BARLE, 1906.]
- BARLE, Janko, Još nekoliko podataka o kugi god. 1739. i god. 1743. – 1745., *Liječnički vjestnik* br. 1-2 (Zagreb 1912.) str. 6 – 12; 51 – 54. [BARLE, 1912.]
- BAYER, Vladimir, Dokumenti o ukinuću torture i o ukinuću smrtne kazne u onim jugoslavenskim zemljama koje su u XVIII. stoljeću bile u sklopu Habsburške monarhije, *Starine JAZU*, Knjiga 60 (Zagreb, 1987.) str. 58. – 59, [BAYER, 1987.]
- BUTURAC, Josip, *Stanovništvo Požege i okolice 1700. – 1950.*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 2004. [BUTURAC, 2004.]
- CHAUNU, Pierre, *Civilizacija klasične Evrope* (Jugoslavija, Beograd 1977.). [CHAUNU, 1977.]
- DOČKAL, Kamilo, *Pavlinski samostan u Križevcima*, rukopis nedatiran. [DOČKAL, Križevci]
- HORVAT, Rudolf, Virovitička župa u XVIII. stoljeću, *Vjesnik Kr. Državnog arhiva u Zagrebu* VII. (Zagreb, 1937.) str. 168 – 178, [HORVAT, 1937.]
- KEMPF, Julije, *Požega*, (vlastita naklada, Požega, 1910.), [KEMPF, 1910.]
- KRČELIĆ, Baltazar Adam, *Annuae ili Historija 1748. – 1767.*, prevod Vladimir Gortan, JAZU, Zagreb 1952. [KRČELIĆ, 1952.]
- KRIVOŠIĆ, Stjepan, Izvori za historijsku demografiju: starije matične knjige, *Arhivski vjesnik*, 31 / 1988., sv. 32 (Zagreb 1988.), str. 13 – 30. [KRIVOŠIĆ, 1988.]
- KRIVOŠIĆ, Stjepan, *Stanovništvo i demografske prilike u sjeverozapadnoj Hrvatskoj u XVIII. i prvoj polovini XIX. stoljeća* (Varaždin, HAZU 1991.). [KRIVOŠIĆ, 1991.]
- MARKOVIĆ, Mirko, *Slavonija*, (Golden Marketing, Zagreb 2002.), [MARKOVIĆ, 2002.]
- SKENDEROVIĆ, Robert, Kuga u Požegi i Požeškoj kotlini 1739. godine, *Scrinia Slavonica* 3 (Slavonski Brod 2003.), str. 157 – 170. [SKENDEROVIĆ, 2003.]
- ŠIMUNOVIĆ, Petar, Razvoj imenske formule u Hrvata, *Onomastica Jugoslavica* 9 (Zagreb 1982.), str. 283 – 292. [ŠIMUNOVIĆ, 1982.]
- VLAHOV, Dražen, Matične knjige u Povijesnom arhivu u Pazinu, *Vjesnik Istarskog arhiva*, god 2-3 (Pazin 1992. – 1993.), str. 277 – 309. [VLAHOV, 1992. – 1993.]

SUMMARY

Family reconstruction in the 18 th century – in the context of social history – methods, difficulties, outcomes – examples from Križevci and Požega parishes

Abstract: Family reconstruction (by extracting data from all three standard registers) follows an individual family from marriage through the cycle of procreation, through one or more father's marriages, until the family ceases to exist, and until the formation of a new family of the surviving offspring. By connecting the family of ancestors and descendants, we trace lineages, and the end result of tracing a lineage through several generations is called genealogy. By following families and lineages, as well as following surnames through generations of descendants, we collect important data for the reconstruction of community life. The nucleus of the community is the parish, which is the earliest to start collecting data on individuals. The preservation of parish books and their availability are a condition for family reconstruction. The relatively well-preserved parish books of the Croatian-Slavonic area, and their complete availability are an excellent basis for studying data from the available material. The selected parishes, Požega and Križevci, are medium-sized parishes, with mostly preserved parish registers for the period in question. Although the premise of the family is the father and the wives, and descendants gathered around him, from every study of the family we encounter *illegitimi*. In our reconstruction we will sometimes break through these frameworks and give examples of a different way of looking at the family.

Keywords: reconstruction, family history, genealogy, Križevci, Požega